

Um savnskvinnuna Petru Djurhuus og fjøltáttaða arbeiði hennara á savnsøkinum frá síðst í 1920- árunum og fram til 1960-árini

Fróðskaparrit 70 (2024): 88-121
©The Author(s) 2024 Open
Access under Creative
Commons by Attribution
License. Use, distribution and
reproduction are unrestricted.
Authors and original publication
must be credited.
www.frodskapur.fo/

An analysis of Museum Worker Petra Djurhuus and her diverse field of work within the Faroese Museum from the late 1920s to the early 1960s

Margretha Nónklett¹, *savnvørður, Tjóðsavn Føroya*

Abstract

Petra Djurhuus is the first Faroese to gain education within the field of conservation and museum work. She became part of *Føroya forngripagoymsla* (the Faroese Museum) when it was re-established in 1928 and soon became a leading force in the reorganization and development of the museum. Nevertheless, Petra Djurhuus is quite absent in the Faroese museum history. The aim of this paper is to examine her diverse work within the field and to reflect on her position as a woman in the museum world at that time. Petra Djurhuus studied in Denmark and had strong ties with colleagues from Danish museums. It therefore offers relevant context to view her story in a larger museal framework focusing on women working at Danish museums in the early 20th century.

Úrtak

Petra Djurhuus er fyrsti føroyingur, sum hevur nomið sær lærdóm um konservering og savnsarbeiði. Hon varð partur av Føroya forngripagoymslu, tā goymslan varð endurstovnað í 1928, og fekk ein virknan leiklut í nýskipanini og menningini av Forngripagoymsluni. Kortini er hon kám í fþroysku savnssøguni. Í hesi grein verður hugt nærrí at fjøltáttaða virksemi hennara á savnsøkinum og hugleitt verður um støðu hennara sum kvinna í savnsheiminum hetta tíðarskeiðið. Petra lærði í Danmark og hevði nógv samstarv og sambond við donsk savnsfólk. Søga hennara verður tí eisini sett í ein stórrri samanhang, ið snýr seg um kvinnur á donskum sôvnum tíðliga í 1900-árunum.

¹ E-mail: margretha@savn.fo

Keywords: Museum history, gender history, women's history, microhistory, Petra Djurhuus, Føroya forngripagoymsla (Faroeese Museum).

Leitorð: Savnssøga, kynjasøga, kvinnusøga, mikrosøga, Petra Djurhuus, Føroya forngripagoymsla

Inngangur

Petra Djurhuus (1892–1975), fødd á Botni, er fyrsti føroyingur, sum hevur nomið sær lærðom um konservering og savnsarbeiði. Hon varð partur av Føroya forngripagoymslu, tá goymslan varð endurstovnað í 1928, og fekk ein virknan leiklut í nýskipanini og menningini av Forngrípagoymsluni saman við manni sínum, Hans Andriasi Djurhuus, og M.A. Jacobsen, formanni í Forngrípagoymsluni.

“Tú, sum hevur so opið eyga fyri vakurleika náttúrunnar”, skrivar Hans Andriasi í einum brævi til Petru. Orðingin sipar til áhuga Petru fyri náttúruni.² Hon hevði stóran áhuga í fuglum og lærði djórakonservering á Zoologisk Museum í Keypmannahavn síðst í tjúgunum. Hon kom um somu tíð upp í Forngrípagoymsluna og stóð fyri arbeiðnum at skipa, skráseta og umvæla lutirnar hjá Forngrípagoymsluni. Hon gjørði eisini siðsøguligar framsýningar og fekk til vega eitt fugla- og djórasavn, sum bleiv partur av Náttúrugripasavninum, tá tað var stovnað í 1955. Tað er eisini hennara avrik, at savnshúsini á Debesartrøð, nevnd Neystið ella Bátahøllin, komu upp at standa í 1952 og vórðu innrættað við arbeiðs- og framsýningarrúmum.

Hennara sjálvstøðugi leikluter er tó ongantíð lýstur, og í bókmentum um føroyska savnssøgu fær ein varhugan av, at hon var hjálparfólk hjá savnsmonnum M.A. Jacobsen og Sverra Dahl, landsantikvari. Upprunakeldurnar sige tó nakað annað og bera prógv um, at hon hevði ein týðandi leiklut á savnsøkinum. Í hesi grein verður hugt nærri at fjøltáttáða virksemi hennara á savnsøkinum frá síðst í tjúgunum, tá hon gjørðist virkin í Forngrípagoymsluni og fór at læra konservering, fram til stovnanina av Føroya Fornminnissavni í 1952 og nøkur ár fram.

Ástøðiliga hevur greinin íblástur frá kynjasøgu, og hugleitt verður um støðu hennara sum kvinna í savnsheiminum hetta tíðarskeiðið. Petra lærði í Danmark og hevði nógv samstarv og sambond við donsk savnsfólk. Søga hennara verður tí eisini sett í ein storri samanheng, ið snýr seg um kvinnur á donskum sónnum tíðliga í 1900-árunum.

Granskingarkjak

Fyrstu ferð, eg las um Petru á Botni, var í bókmentaligu ævisøguni um Hans Andriasi Djurhuus. Sambært høvundinum, Hanus Kamban, var tað ikki bara ein

² HAD til Petru, 5. okt. 1928, B24, privatsavn.

gleðilig hending, at Hans Andrias hitti Petru, men ein lagnuvend í hansara lívi. Í Petru fann hann kærleikan aftur, og hon bleiv honum ein hjálp, hann illa fekk verið fyriuttan (Kamban 2019, s. 367). Petra fær rúm í ævisøguni og Kamban lýsir við støði í brævasamskifti, hvat Petra tókst við um tað mundið, hon og Hans Andrias komu saman, og hvat hon gjørði, tá ið hann fór á læraraársskeið í Danmark. Henda greining er virðismikil í míni gransking. Í brøvunum sæst, at Petra var ein avbæra sjálvstøðug kvinna við eignum áhugamálum og ætlanum. Hon hevði stóran áhuga í fuglum og útstapping, og skjótt kom hon eisini við í arbeiði hjá Forngrípagoymsluni og fór at læra at konservera.

Eg havi leitað fram, hvat er skrivað um Petru í bókmentum um savnsvirksemi og Føroya forngrípagoymslu. Petra verður altíð nevnd, tá umræður nýskipanina av Forngrípagoymsluni, men altíð saman við M.A. Jacobsen og Hans Andriasi, og hon verður óbeinleiðis lýst sum ein, ið er øðrum til hjálpar.

Í søguligum lýsingum av endurstovnanini av Forngrípagoymsluni verða M.A. Jacobsen, Hans Andriasi og Petra Djurhuus lýst sum ein tríeind. Pól á Kletti skrivar í avísgreinini "Greindu lutir, ið ættin kjósti" at, "Tá talan er um at byggja upp eitt fornminnissavn, ið almenningurin fekk atgongd til, og sum lýsa kundi upp fyri einum farnum gerandisdegi, eru at hesum starvi óloysiliga knýtt tey trý M. A. Jacobsen og hjúnini Petra og Hans Andriasi Djurhuus".³

Í *Mondli* nr. 2 frá 1975 er aðalevnið söga og virksemi Føroya Fornminnissavns. Um nýskipanina av savninum stendur, at "Tey trý M. A. Jacobsen, Hans Andriasi Djurhuus, Petra Djurhuus o.fl. lögdu tá stórt arbeiði í savnið, tey viðgjørdu gripirnar, skipaðu teir og settu upp framsýning í Quillingsgarði við regluligum upplatingartíðum" (Thorsteinsson 1975, s. 5). Petra verður eisini tики fram í einum broti um Bátahøllina:

"Til bygging av hesi høll samdust Hans Andriasi og Petra Djurhuus at lata tann pening, sum fekst fyri ogn teirra við Tinghúsvegin, Sloanshús, og Petra Djurhuus legði alla orku sína í at fáa hana upp at standa og innrættaða við arbeiðs- og framsýningarrúnum til Fornminnissavnið og Náttúrugripasavnið umframt felagshøli hjá Føroya Fróðskaparfelag" (Thorsteinsson 1975, s. 8)

Eisini stendur um hana, at hon alla tíðina hevur verið savninum "ein tryggur og íðin stuðul" (Thorsteinsson 1975, s. 6). Henda orðing gongur aftur í bóklinginum *Føroya Fornminnissavn, söga og virksemi*, sum Fornminnissavnið gav út í 2002. Tó er brotið um leiklutin hjá Petru í sambandi við Bátahøllina ikki tikið við (Mortensen 2002).

Jón Pauli Joensen, fólkalívsfrøðingur, hevur eisini skrivað um söguna hjá Fornminnissavninum.⁴ Hann nevnir m.a., at Hans Andriasi Djurhuus tekur við sum formaður, tá ið M.A. Jacobsen doyr, væl stuðlaður av konu síni, sum dugdi at

³ Dimmalætting 17. juli 1998.

⁴ Eitt nú í Joensen 1983 og 2016.

konservera gripir (Joensen 2016, s. 10). Eisini verður víst á, at Petra var ein sera virkin savnari (Joensen 1983, s. 9). Í lýsing hjá Sverra Fonn av Fornminnisavnum í bókaverkinum *Føroyar I og II* verður Hans Andrias ikki nevndur og tað stendur, at M.A. Jacobsen og Petra stóðu fyri arbeiðinum at skráseta og flyta lutirnar niðan í nýggja bókasavnsbygningin (Fonn 1958, s. 68).

Petra ger heldur ikki nóg burtur úr sínum eigna leikluti í greinini "M. A. Jacobsen og Føroya fornripagoymsla" frá 1944. Hon leggur dent á leiklutin hjá M.A. Jacobsen, sum sambært henni tók starvið sum savnsleiðari á seg við álvara og við fullari fatan av, hvat tað kundi koma at týða (Djurhuus 1944, s. 112).

Tað kemur tó óbeinleiðis fram í greinini, at M.A. Jacobsen hevur stórt álit á Petru, og at tað er hon, ið leitar sær vitan og stendur fyri arbeiðinum. Hetta er eisini tað, sum keldurnar vísa.

Keldugundarlag

Høvuðskeldur mínar eru skjalasøvnini eftir Petru, sum liggja á Tjóðsavnum og Landsbókasavnum. Tilfarið á Tjóðsavnum fevnir um skjøl og brøv frá tíðini, hon var knýtt at Fornripagoymsluni. Privatskjalasavnið á Landsbókasavnum fevnir eisini um brøv og onnur skjøl. Petra hevur havyt brævasamskifti við nóg kend (savns)fólk og stovnar gjøgnum árini. Tað er ikki greiður skilnaður millum skjalasøvnini, tí tað privata er eisini um arbeiðsviðurskifti og umvent. Eg havi serliga hugt at samskiftinum í tíðarskeiðinum, hon fer undir savnsvirksemi og annars eftir samskifti, sum er tongt at arbeiðinum við fornminnum og konservering.

Meginparturin av brøvunum í skjalsøvnunum eru send henni. Nakrar fáar kladdur til brøv eru, sum Petra hevur skrivað. Tað er ein veikleiki, at eg ikki síaggi, hvat Petra skrivar um, og tann vegin síaggi hennara tilgongd til evnið. Eg kann tó oftast lesa í aftursvarunum, hvat hon hevur spurt um, og hvat samskiftið snýr seg um.

Triðja skjalasavnið, ið eg havi fingið atgongd til, er privata brævasavnið, sum Hanus Kamban nýtir í ævisøguni um Hans Andrias Djurhuus.⁵ Í hesum savni eru hópin av brøvum til Petru frá Hans Andrias Djurhuus (HAD), men bert fá brøv frá Petru.

Tað er forvitnisligt, hvar brøvini frá Petru eru - og um tey eru goymd. Á Landsbókasavnum eru nakrar brævaeskjur úr búnum eftir Hans Andrias og Petru, sum eru lokaðar til 2025. Ein kann vóna, at brøvini frá Petru eru í hesum savni. Eisini er möguleiki at leita í donskum skjalasøvnum. Hetta hevur ikki verið gjørligt í sambandi við hesa grein.

Greinin byggir eisini á aðrar samtíðarkeldur, eitt nú greinir hjá Petru Djurhuus og greinir, har hon verður nevnd. Avísgreinir og minningarorð eru somuleiðis partur av keldugundarlagnum.

⁵ Brævasavnið er í varðveislu hjá eftirkomarum hjá Petru Djurhuus.

Harumframt havi eg gjort samrøður við fólk, sum kendu ella minnast til Petru.⁶ Hesar keldur eru at rokna sum stuðulskeldur.

Kvinnur og kyn í söguni

Greinin hevur íblástur frá kvinnusögu og serstakliga kynjasögu. Kvinnusöga vann frama í USA í sekstiárunum við tí endamáli at gera söguna hjá kvinnum sjónliga og sum eitt mótrák til siðbundnu söguskrivingina – *at sagan er skrivað av monnum um menn* (Beck 2012, s. 152).

Sambært danska (kvinnu)sögufrøðinginum Grethe Jacobsen, sum luttók í teimum fyrstu Berkshire-ráðstevnunum um kvinnusögu í 1970, snýr kvinnusöga seg um at gera söguna hjá kvinnum sjónliga við støði í teirra egnu royndum (Jacobsen 1984). Grethe Jacobsen hoyrdi til tær, ið talaðu fyri, at kvinnusöga gjørðist ein sjálvtøðug sögugrein (Jacobsen 1984, s. 1).

Amerikanski sögufrøðingurin Joan Wallach Scott gjørði upp við tankan um eina serstaka kvinnusögu í kenda tekstinum “Gender: A Useful Category of Historical Analysis” frá 1986. Hon skeyt upp eina ‘nýggja sögu’, har fokus var á kyn ístaðin (Beck 2012, s. 156). Tað ber ikki til at granska ‘kvinnur’ uttan at granska ‘menn’, tí kvinna og maður eru allýst í mun til hvort annað. Kyn er mentanarliga og sosialt skapað og sostatt eisini hugsanin um, hvat eru hóskandi leiklutir hjá ávikavist kvinnum og monnum (Scott 1986, s. 1056, sí eisini Scott 2010).

Scott, ið upprunaliga sá seg sjálva sum empiriskan sosialan sögufrøðing, var ávirkað av poststrukturalistiskum ástøði (Beck 2012, s. 153). Vald gjørðist tí eitt sentralt hugtak í kynjasögu saman við stætt og rasu (Scott 1986, s. 1054).

Ein kritikkur av kvinnusögu er, at talan er um sama slag av sögu, sum var skrivað frammanundan, men nú um vælbjargaðar kvinnur, ið hava avrikað okkurt serstakt. Fleiri kvinnusögufrøðingar voru tó tilvitaðar um hetta. Sögufrøðingurin og faddur at kvinnusögu, Gerda Lerner, viðgerð avbjóðingina við “the history of notable women”, sum hon kallar tað, og víssir á, at kvinnur úr ymiskum stættum hava ymiskar royndir og söga um merkiskvinnur lýsir ikki royndirnar hjá meginpartinum av kvinnum. Tí er tilvitan um klassa umráðandi (Gerdner 1979, s. 5, sí eisini Jacobsen 1984, s. 12).

Petra hevði eina støðu í almenninginum, sum rakk væl upp um tað, sum var vanligt fyri kvinnur í fyrru helvt av 20. old, og hennara söga lýsir ikki royndirnar hjá meginpartin av fóroyskum kvinnum hetta tíðarskeiðið. Hennara söga er tó áhugaverd, bæði í sær sjálvum, og tí hon kann siga nakað um samfelagið og savnsheimin í hesum tíðarskeiði. Eisini kann hon siga nakað um, hvussu okkara forfatan ávirkar, hvørjar spurningar vit seta og hvussu vit tulka keldutilfar í eftirtíðini.

⁶ Talan er um fýra semistruktureraðar samrøður gjørdar í tíðarskeiðinum oktober 2023 – januar 2024. Sí yvirlit aftast.

Sambandið millum einstaklingin og størra samanhangin er sentralt hjá Scott (Scott 1986, s. 1067). Hetta sambandið er eisini ein avgerandi tåttur í etnologiskari mentanargreining (Jönsson & Nilsson 2017, s. 14). Upprunastøðið til hesa grein liggar tætt at siðbundnu kvinnusøguni, tí eg kanni leiklутin hjá Petru Djurhuus og avrik hennara í savnsheiminum, og ynski at geva henni eitt pláss í savnssøguni. Við kynjasøgu og etnologiskari mentanargreining seti eg hennara øgu í ein tíðarsamanhang, bæði samfelagsliga og í savnshøpi, har eg havi fyrilit fyrir kyni og valdi. Eg eri ávirkað av mikrosøgu, sum verður brúkt í kulturanalysu, har sjóneykan verður sett á eitt avmarkað evni, í hesum føri á ein einstakling. Umframt at hyggja at avmarkaða evninum: "söker mikrohistorikern, även om studieobjektet är begränsat, svar på stora frågor rörande till exempel samhällsstrukturer". Eisini: "erkänner och fokuserar mikrohistorikern agent-skap" (Jönsson & Nilsson 2017, s. 13, 14).

Føroyskt museum

Tá ið Petra Djurhuus fór í gongd við savnsvirksemi síðst í 1920-árunum hevði eitt føroyskt *museum* verið í umbúnað í nøkur ár. Jóannes Patursson setti fyrstu ferð tankan fram um eina føroyska forngripagoymslu í 1890. Nøkur ár seinni skipaði ungmannafelagið Sólarmagn fyr fundi um føroyskt museum, og í 1898 varð ein nevnd sett at arbeiða við málinum. Nevndin arbeiddi í nøkur ár "til frama fyrri forngripasakini" og fekk í 1900 sín fyrsta lögtingsstudning at keypa fornlutir fyrir. Í 1916 var *Forngrípafelagið* og *Føroya forngripagoymsla* formliga stovnað (Djurhuus 1944, s. 111, 112).

Endamálið við Forngrípagoymsluni var at savna, varðveita og framsýna fornlutir. Nógvir fornlutir fóru av landinum og tað varð hildið, at ein forngripagoymsla kundi forða fyrir hesum. Eisini var hildið, at gripirnir kundu brúkast sum fyrimyndir í føroyskum heimavirkni. Tað lá eisini í tíðini at seta á stovn mentanarsøgulig søvn í leitanini eftir tjóðskaparlígum samleika, og tað varð ført fram, at ein forngripagoymsla kundi hjálpt til at skapa føroysk tjóðareyðkenni (Thorsteinsson 1975, s. 3, 4).

Virksemið hjá nevndini dalaði sum frá leið, og aftaná at hava ligið í dvala í nøkur ár var aðalfundur aftur hildin í 1928. Nýggj nevnd varð vald og lív kom nú aftur í Forngrípagoymsluna, sum varð skipað av nýggjum. Hans Andrias Djurhuus kom í nevndina saman við M.A. Jacobsen, ið varð valdur sum formaður. Petra var ikki í nevndini, men fekk við tíðini ein avgerandi leiklut.

Mentanarliga barlast og ans fyrir náttúruni

Petra var dóttur Onnu Baia úr Baiansstovu í Havn og Petur á Botni í Nólsoy. Hon vaks upp í Nólsoy og var elst av fýra systkjum (Hansen 2009, s. 101). Í minningarorðunum um Petru verður sagt, at:

“Hon vaks upp í einum mentaðum heimi, har dentur varð lagdur á at virða og varða um gamlan siðaarv og mann áhugi hennara fyrir fornari mentan einamest stava hiðani. Pápin Petur á Botni hevði stóran ans fyrir náttúruni og tókst hann millum annað við at stappa fuglar út. Helst ætlaði Petra sær somu leið.”⁷

At hon vaks upp í einum mentaðum heimi, gongur aftur í minningarorðunum hjá Georg L. Samuelsen: “Mentanarliga barlast hevði hon fингið burtur av í heimi sínum og harafturat áhugan fyrir at velta úr nýggjum”.⁸

Pápi Petru, Petur á Botni, var bóni, men hann tókst eisini við annað. Hann hevði gingið á læraraskúla, men tók ikki prógv og lærði til snikkara. Hann hevði listarligar gávur, spældi violin og málaði. Náttúran hevði eisini hansara áhuga, og hann stappaði út fuglar (Hansen 2009, s. 101). Beiggi hennara Niels tók við festinum eftir pápan. Hann hevði sama áhuga fyrir náttúru og list sum pápin (Hansen 2009, s. 102), og var eisini ein dugnaligur fuglaútstappari (Hansen 2009, s. 104).

Brævið, sum víst var til í innganginum, vísir, at Petra hevði sama tokka til og áhuga fyrir náttúruni, sum pápi og beiggi hennara.

Mamma Petru, havnarkonan Anna Baia, hevði verið í Onglandi og tænt (Hansen 2009, s. 101), og Petra kom soleiðis úr einari familju, ið umframt stóran ans fyrir náttúru, mentan og list eisini hevði altjóða útsýni.

Petra gekk í barnaskúla í Nólsoy. Næstringar hennara halda ikki, at hon hevur gingið í Realskúla aftaná barnaskúlan.⁹ Frá umleið 1920 starvaðist hon sum hjálpar- og skrivstovukvinna hjá sakføraranum Poul Effersøe í Havn. Tað var tá, hon hitti Hans Andrias Djurhuus, sum nýliga var blivin einkjumaður. Petra var níggju ár yngri enn hann (Kamban 2019, s. 361, 362).

Petra og Hans Andrias blivu par í 1924 og giftust í Nólsoyar kirkju í 1925. Tey fluttu í Sloans hús, sum Hans Andrias hevði keypt stutt frammanundan (Kamban 2019, s. 364).

Í 1927 fluttu tey niðan undir Pisuvarða, eystan fyrir Sjónleikarhúsið (Kamban 2019, s. 428). Sagt verður, at Petra vildi hava altan í nýggju húsunum, tí tað hövdu stóru fyrimyndir hennara, norska parið Bjørnstjerne Bjørnson, yrkjari og mentamaður, og kona hansara Karoline Bjørnson, sjónleikarinna.¹⁰ Petra var hábærslig kvinna og stílur hennara skuldi vera nógv ávirkaður av Karoline Bjørnson.¹¹ Hvussu var og ikki, so er einki at ivast í, at Petra og Hans Andrias vóru hugkeikt av mentanarligum rákum uttanífrá. Mentanarlívið í Havn blómaði í tjúgunum og har vóru javnan vitjanir av bólkum og einstaklingum úr

⁷ Minningarorð um Petru Djurhuus, sum Arne Thorsteinson las upp í útvarpinum 4. des. 1975.

⁸ Dimmalætting 6.desember 1975.

⁹ Samrøða við systkinapar, ið Petra var ommusystir at (IV).

¹⁰ Eftir upplýsing frá Bjørgfinn Nielsen, Havn.

¹¹ Samrøða við nólsoying, ið minnist Petru (II).

Norðurlondum, sum fingust við mentan og list (Kamban 2019, s. 311). Tey bæði tóku virknan lut í øllum mentanarvirki (Hansen 2009, s. 102) og høvdu nögv sambond við føroysk og útlendsk mentafólk (Kamban 2019). Eisini høvdu tey stóran áhuga í vísindum og granskingarárbeidi (Joensen 1983, s. 9).

Petra og Hans Andrias áttu ikki börn, men har komu nögv börn hjá skyldfólk i barnavinaliga heimið undir Pisuvarða.¹²

“Góðasta, lat lundar vera lundar”

Flestu (savns)fólk kenna til arbeiðið hjá Petru við fornlutum. Færri vita, at hon upprunaliga lærdi djórakonservering og eisini stappaði út og hevði vísindaligt samstarv við fuglafrøðingar.

Í einum brævi, sum helst er frá sumri 1925, skrivar Hans Andrias soleiðis til Petru:

“Tað er fyri mær, sum tú hevur verið so leingi burtur. Góðasta, lat lundar vera lundar og kom inn til míni. Eg havi verið so leiddur av at ganga her einsmallur, at eg ikki væl kann siga frá tí. Í gamlar dagar treivst tú ikki so væl úti í Nólsoy sum nú, tá dámdi tær gott at koma til Havnar. Nú hevur tú heilt begrivið teg har úti”. (Endurgivið eftir Kamban 2019, s. 364)

Brotið vísir, at Petra var nögv í Nólsoy og at hon fekst við fuglar. Áhugan fyri fuglum hevði hon ikki frá fremmandum. Pápi hennara, Petur á Botni, var kendur uttanfyri landoddarnar fyri sín stóra kunnleika um fuglar, og hevur saman við øðrum, serliga bretanum Kenneth Williamson, skrivað greinir um fuglafrøði í útlendsk vísindalig tíðarrit. Hann var eisini tann, sum útlendskir fuglafrøðingar vendu sær til, tá ið teir vitjaðu Føroyar.¹³ Beiggi hennara, Niels á Botni, stappaði eisini út, og: “Teir eru ikki fáir, ið Niels hevur lært at stappa út fuglar – ikki einans føroyingar, men eisini útlendingar.” skrivar Maria Eide Petersen í minningarorðum um Niels á Botni. Hann hevði eisini nögv samstarv við vísindafólk um fugl (Petersen 1982, s. 181).

Í grein um Díðrik á Skarvanesi verður víst til Petru í eini notu: “Frú Petra Djurhuus, Tórshavn, sum gekk faðir sínum til handa í arbeiði hansara við fuglum og dagbókum...” (Joensen 1970, s. 291). Í skjalasavninum eftir Petru er ein hondskrivaður lepi frá pápa hennara, ið vísir, at Petru millum annað hjálpti pápa sínum við praktiskum uppgávum:

“Kære Petra, jeg har faaet Forespørgsel fra en Mand der er ude i Tinganes om hvad en Færøsk Samling af Fugle koster, hvis jeg husker rigtig er Mandens Navn Hans Jacob Joensen. Afskriv Priserne paa de

¹² Samrøða við guðssonin hjá Petru (I) og systkinapar, ið Petra var ommusystir at (IV).

¹³ Úr yvirlitnum yvir limir í Føroya Fróðskaparfelag. Fróðskaparrit 1983. 31. bók 1983.

her opførte Fugle og se at faa dem tilsluttet den rigtige Mand, Venlig Hilsen fra Far".¹⁴

Eisini samskifti hon við fólk, ið sendu fuglar til hansara at stappa út.¹⁵

Í skjalasøvnunum sæst, at Petra stappaði út sjálv. Í brævi frá Hans Andriasi, dagfest í 1925, skrivar hann: "Eg vóni, at tú ert frísk, tá ið tú fært hetta brævið og situr uppi á loftinum og stappar út lundar".¹⁶

Í brævi dagfest 21. juli 1931 skrivar ein viðingur: "Frú Djurhuus! Eg vil gjarna biðja tygum gera mær tað stóru tænastu at stappa mær henda fuglin út. Eg havi hoyrt at tygum plaga at fáast við hetta arbeiði...".¹⁷ Og í 1932 skrivar ein maður av Trøllanesi: "Eg havi hoyrt sagt at tygum stappa fuglar út og vilja tygum ikki vera av tí vælvild og stappa mær henda fuglin út sum eg sendi ..."¹⁸

Petra hevur óivað lært at stappa út hjá pápa sínum, men hon hevur eisini leitað sær vitan utan fyri landaoddarnar. Hon var á Zoologisk Museum í tveimum umfórum, har hon lærði konservering og fekk sambond við djóra- og fuglafrøðingar, sum hon regluliga samskifti við gjøgnum árin.

Lærði djórakonservering

Í 1928 fóru Hans Andriasis og Petra til Danmarkar. Hans Andriasis skuldi á ársskeið á Danmarkar Læraraskúla og Petra fór til systur sína í Jyllandi, sum hevði fingið sítt fyrsta barn (Kamban 2019, s. 434).

Í brævi til Petru, dagfest 5. oktober í 1928, skrivar Hans Andriasis, at hann hevði ynskt, at hon kundi verið saman við honum í Keypmannahavn. So kundi hon gingið á Zoologisk Museum og lært seg at stappa út (Kamban 2019, s. 436).

Í mai 1929 skrivar M.A. Jacobsen til Petru: "Eg haldi eisini, at tað má vera lagaligari at læra í Keypmannahavn. Tað verður ómetaliga hent fyri okkum at fáa tygum til hjálpar, tí sum nú er, vita vit ikki hvussu lutirnir skulu handfarast".¹⁹

Petra hevur sostatt eisini ætlanir um at læra at umvæla savngripir í Keypmannahavn. Tað er tó djórakonservering, hon fer í holt við í fyrstu atløgu.

Tann 21. juni 1929 skrivar danska dagblaðið Politiken, at føroyski yrkjarin Hans Andriasis Djurhuus er á skeiði á Læraraháskúlanum, og at kona hansara frú Djurhuus, dóttir kenda fuglafrøðingin, konservator P.E. Petersen Nolsø, í hesum sambandi nýtir høvíð at taka eitt skeið í konservering hjá konservatori A.R. Windeballe á Zoologisk Museum. Hjúnini ætla at gera eitt stórt djórasavn, tá tey koma heimaftur, við øllum fuglum, sum reiðrast í Føroyum. Professari Ad. S.

¹⁴ Petur til Petru, eskja 203.5. LBS.

¹⁵ Eskja 203.5. LBS

¹⁶ HAD til Petru, onsdag 1925, B89, privatsavn.

¹⁷ 21. juli 1931, eskja 203.5. LBS.

¹⁸ 4. nov. 1932, Ibid.

¹⁹ M. A. Jacobsen til Petru, 8. mai 1929. TS.

Jensen á Zoologisk Studiesamling hevur lovað at latið eitt stórt savn av skordýrum, lindýrum, fuglum og súgdjórum. (Kamban 2019, s. 453).

Petra og A.R. Windeballe skriva saman aftaná uppihaldið á Zoologisk Museum. Windeballe var ovasti konservator og vegleiðari í konservering (Erritzøe, utan árstal, s. 2).

Í brævi dagfest 2. september 1929 takkar hann henni fyri seinast og greiðir frá øllum tí áhugaverda, hann hevur sæð á einum savnstúri í evropeiskum stórbýum, serliga hvussu djórini eru stappað út. Hann skrivar eisini um bisonin, sum tey at síggja til hava arbeitt við, tá Petra var á savninum: "De kan tro at Bisonoxen er fin nu, men jeg har desværre ikke endnu haft Held med Affotografering af det færdige dyr, men jeg bliver ved indtil det lykkes, og saa skal jeg sende Dem et af Billederne".²⁰

Tey samskifta títt fyrstu tíðina, og tað skilst, at Petra hevur sent honum egg úr Føroyum.²¹

Á vári 1930 samskiftir Petra við Ad. S. Jensen um eitt stipendum. Hann skrivar 12. apríl 1930, at hann hevur latið inn umsókn til danska Undirvísingarráðið hennara vegna um eitt "Stipendum til videre uddannelse i Konservatorfaget her ved Museum og Udstilling".²²

Í juni skrivar Ad. S. Jensen aftur og boðar frá, at:

"Under et Besøg i dag i Undervisningsministeriet meddelte Departementschef "Graae" mig, at der var tildelt Dem et Stipendum paa 200 kr. til en Københavnerrejse for yderlige Uddannelse i Præparerering. Departementschefen, som nærer megen interesse for deres Forhenværende, lovede at der yderligere skulle blive Dem tilskrevet 150 kr. af et Fond, som er til Ministeriets disposition...".²³

Sambært Kamban fór Petra til Danmarkar aftur á heysti 1930, hesa ferð einsamøll (Kamban 2019, s. 461). Hetta passar við, at hon er farin á Zoologisk Museum at útbúgva seg víðari í konservering.

Kend millum fuglafrøðingar fyri sín kunnleika

Í apríl 1930 setti danski fuglafrøðingurin Finn Salomonsen seg í samband við Petru fyri at vita, um hon kundi hjálpa honum við at skaffa loyvi at skjóta fugl til ornitologiskar kanningar á ætlaðu føroyaferðini: "Gennem Fru Schiøler og Hr. Estrup har jeg faaet at vide, at De interesserer Dem meget for den færøske Fugleverden, og er meget kendt med Fuglene i Deres ejendommelige Hjemegn".²⁴

²⁰ Windeballe til Petru, 2. Sep. 1929, eskja 203, a3. LBS.

²¹ Bræv dagfest 12. jan. 1930. Ibid.

²² Ad. Jensen til Petru, 12. apríl 1929, eskja 203.5. LBS.

²³ Ad. Jensen til Petru, 20. juni 1930. Ibid.

²⁴ Salomonsen til Petru, 1. apríl 1930, eskja 203, a3. LBS.

Hetta gjørðist byrjanin til langan kennskap og brævasamskifti teirra millum. Í greinini "Om nogle for Færøerne nye eller sjeldne fuglearter", sum Salomonsen skrivar aftan á føroyaferðina, takkar hann føroyingum fyri upplýsingar um sjálðsamar fuglar: "De Ornitologer, fra hvem Meddelelserne stammer, først og fremmest Fru Petra Djurhuus, Amtsfuldmægtig Estrup, Magister Hørring, Konservator P. F. Petersen· og Lærer Mikkjal a Ryggi, beder jeg modtage min hjerteligste Tak for Oplysningerne" (Salomonsen 1931, s. 1). Salomonsen nevnir Petru fyrst og nevnir hana ornitolog. Heitið verður brúkt bæði um fuglafrøðingar og fólk, ið hava gott skil á fuglum. Petra læt Salomonsen upplýsingar um føroysk fuglasløg gjøgnum árini, m.a. í sambandi við greinina "Nye forekomster af sjeldne fuglearter paa Færøerne" frá 1935. Í greinini sæst, at Petra eיגur eitt stórt fuglasavn og tað skilst, at fólk í Føroyum venda sær til hana, tá ið tey hava sæð nýggj fuglasløg. Petra sendi eisini Salomonsen fuglar úr savni sínum at greina og læt harumframt Zoologisk Museum fuglar (Salomonsen 1931).

Í grein hjá danska súgdjórafrøðingunum, M. Degerbøll, frá 1940 kemur eisini fram, at Petra letur Zoologisk Museum fugl (Degerbøll 1940). Tey bæði hava eisini kenst, tí í grein hjá Sverra Dahl og Jóannesi Rasmussen um Nólsoyarfundin stendur, at Petra tók lutirnar, sum brimið rótaði upp í 1933 og sendi teir til Zoologisk Museum til kanningar hjá súgdjórafrøðinginum Dr. Degerbøll (Dahl og Rasmussen 1953).

Petra læt fugl og upplýsingar um føroysk fuglasløg, meðan donsku frøðingarnir lótu henni góð ráð og vegleiðing. Í brævi dagfest 15. desember í 1952 svarar Salomonsen Petru, hvussu fuglahamur kann verða viðgjørður, soleiðis at fuglurin kann stappast út seinni.²⁵

Í brævi dagfest 15. desember 1937 skrivar R. Hørring, savnsvørður á Zoologisk Museum:

"Fru Petra Djurhuus. Hermed takker jeg Dem mange Gange for Deres Brev af 17. november 1937 ledsaget af en Skrofe, udstoppet paa Deres Nye Maade. Naar De spørger mig om min Mening ang. denne Preparationsmedtode, maa jeg sige, at jeg finder den udmærket god og praktisk, dog vil jeg foreslaa den Modifikation, at Kraniet ikke udtages, saaledes at Hovedet beholder sine naturlige Dimensioner. Hvis yderliger kunde strække Dem til at udspile Halnes Fjer og udspile den venstre Vinge, således at man kan se Svingfjerens nøjere Tegning, er jeg tilbøjelig til at tro, at De har naaet meget nær hen til idealet, idet saadanne skind jo vil fylde dejligt lidt i vores Kasser og Skuffer." ²⁶

²⁵ Salomonsen til Petru, 15. des. 1952. Eskja 203, a3. LBS.

²⁶ R. Hørring til Petru, 15. des. 1937, eskja 203 e.1. LBS.

Brøvini vísa, at Petra áhaldandi roynir at menna sínar arbeiðshættir. Síðsta brotið kundi bent á, at hon letur Zoologisk Museum skinnlagdar fuglar. Hesir eru ikki útstappaðir, men verða viðgjørdir og goymdir at nýta í vísindaligum høpi.²⁷

Petra var sostatt kend fyri sín kunnleika um fuglar ímillum danskar fuglafrøðingar í síni samtíð. Í almenninginum var hon tað ikki. Fuglaáhugaði sviin, Harald Falk, kom til Føroyar í 1950 at kunna seg um føroyskar fuglar og hevði í tí sambandi ráðført seg við føroyingar um, hvønn hann skuldi hitta. Í frásøgn um føroyaferðina verður hann endurgivin at siga, at hann skuldi hitta Føroya einasta konservator, fuglafrøðingin Niels á Botni í Nólsoy (Rasmussen 1951, s. 59). Hetta sigur nakað um, at Petra í hugaheiminum á føroyingunum, hann hevði tosað við, ikki varð kend ella sædd sum konservator ella fuglakøn, hóast hon var tað bæði formliga og í gerð.

Tað hevur ikki eydnast at funnið fuglar, sum Petra hevur stappað út. Hvørki fuglafrøðingarnir á Tjóðsavninum ella Jens-Kjeld Jensen kenna til hennara arbeiði við djórakonservering.²⁸ Heldur ikki eftirkomrar hennara. Hon hevur kanska ikki merkt dýrini, og tá hon ikki er kend millum fólk sum útstappari, kann bland vera komið í við tíðini. Petra hevur kanska heldur ikki stappað út stórvegis til prýðis. Í Nólsoyar søgu verður Andreas Reinert, lívfrøðingur og skyldmaður tey á Botni, endurgivin at siga, at flest øll kunnu læra at stappa út, men listagávur og stórus natúrkunnleiki skulu til at fáa fuglin ella djórið at síggja livandi út, og hetta dugdi Niels (Hansen 2009, s. 104). Tað ber ikki til at staðfesta, um Petra eisini dugdi hetta kynstrið, uttan at síggja fugl, sum hon hevur stappað út. Hon kann hava konserverað fugl fyrst og fremst við vísindaligum endamáli og sent teir av landinum til Zoologisk Museum. Hon arbeiddi eisini fyri pápa sín²⁹, sum læt Zoologisk Museum nógvan skinnlagdan fugl³⁰, og kann hava skinnlagt og konserverað fyri hann – og kanska enntá arbeitt í hansara navni.

Vitanin um arbeiðið hjá Petru við djórakonservering er horvin, men skjalatilfarið vísir, at hon hevur stappað út, bæði til prýðis og til vísindaligt endamál.

²⁷ Eftir upplýsing frá Leivi Janus Hansen, fuglafrøðingi á Tjóðsavninum.

²⁸ Prát við Leiv Janus Hansen og Jón Aldará, fuglafrøðingar á Tjóðsavninum, og Jens-Kjeld Jensen, fuglaútstappara.

²⁹ Sí síðu 67,68.

³⁰ Eftir upplýsing frá Jens-Kjeld Jensen, Nólsoy.

Petra og Hans Andrias á Toftavatni og eygleiða fugl 25. maí 1935. Við á ferðini vóru J. P. Andreasen, Chr. Matras, R. Long og Th. Nygaard. Úr privatalbumi hjá Petru og Hans Andriasi Djurhuus. *Tjóðsavnið, SNR 9066F014.*

"Ein rúgva av lutum bíðaðu eftir at vera viðgjørdir"

Arbeiðið við fornlutum kom sum frá leið at fylla meira. Petra skrivar í grein í *Varðanum*, at hon arbeiddi á Zoologisk Museum í 1928, tá hon fekk bræv frá M.A. Jacobsen, sum bað hana fáa sær kunnleika um, hvussu fornlutir skulu handfarast, og hvussu ein forngripagoymsla skal skipast (Djurhuus 1944, s. 116). Møguliga hevur Petra verið á Zoologisk Museum longu í 1928, ella hevur hon tikið feil av árstalinum, tá hon skrivaði greinina í 1944. Hon setir seg í øllum fórum í samband við inspektør Jørgen Olrik, viðvíkjandi handfaring av fornlutum, sum var ógvuliga beinasamur og hon fekk høvi at vitja tjóðsavnið í Bredgade (Djurhuus 1944, s. 116).

Heimkomin fór hon til verka:

"Tá ið eg var heim afturkomin, lá ein rúgva av lutum og bíðaðu eftir at vera viðgjørdir. Andrias Weihe var komin við sínum savni, ið skuldi innlimast í goymsluna, og teir gomlu lutirnir trongdu eisini hart til viðgerðar. Har var nógvt at gera. Eg fekk systir mína, Josefine Joensen úr Nólsoy, at koma til Havnar at hjálpa mær, og vit arbeiddu so i seks vikur, ofta til seint á nátt frá tíðliga á morgni, M. A. Jacobsen, systir mínn, maður mínn, tá ið hann kom úr skúla, og eg. Tá var Forngripagoymslan endiliga liðug, so sum hon er nú, viðgjörd og registrerað og klár at sýna fram fyri fólk". (Ibid., s. 116)

Hóast arbeidsumstøðurnar ikki vóru tær bestu var hetta ein góð tíð: "Hvør dagur var ein fest, og seint verður henda tíðin gloymd av okkum" (Ibid., s. 116).

Framsýningin í Quillingsgarði var opin í nökur ár. Í 1931 varð savnið flutt á loftið í nýbygda bókasavninum á Debesartröð (Mortensen 2002, s. 15). Sambandið millum savnið og bókasavnið hevur helst verið tætt, orsakað av at M.A. Jacobsen var bókavørður á bókasavninum.

Í brævi, dagfest 16. mars 1931, heitir M.A. Jacobsen vegna stjórnina aftur á Petru um at:

“gera forngrípagoymsluni tann beina at væla um fornlutirnar, soleiðis at teir kunnu gerast klárir til framsýningar. Vit víona, at tygum vilja játta, so at tygara kunnleiki og dugnaskapur koma goymslu okkara til gagns og nyttu”.³¹

Petra tók upp samband við Dansk Folkemuseum fyri at fáa vegleiðing um skráseting og umvæling av gripum. Holger Rasmussen, savnsvørður og leiðari fyri deildina Nýggjari tið á Nationalmuseet 1959 - 85, nevnir vitjanina í greinini “Færøerne og Dansk Folkemuseum”:

“Med museet i Tórshavn kom der i den følgende tid et samarbejde i gang. I foråret 1930³² aflagde PD besøg på folkemuseet for at søge råd og vejledning om indføring, mærkning og konservering af museumsgenstande med henblik på nyindretning i den nyopførte biblioteksbygning i Tórshavn. I maj berettede hun til folkemuseet om, at arbejdet med at rense og præparere museets genstande skred godt frem. Det gjaldt bl.a. samlingen af bilæggerovne. »De er nu til almindelig Beundring, ligeledes de andre gamle Jerngenstande, der var næsten halvt fortærret af Rust. Jeg vilde ikke have opnæaet saa godt Resultat, hvis De ikke havde tager saa godt imod mig paa Museet«”. (Rasmussen 1981, s. 170)

Arne Thorsteinsson, fornfrøðingur og landsantikvarur frá 1980 til 2000, sigur í minningarorðunum um Petru, at hon serstakliga fekst við gripirnar úr jarni og klæði (Thorsteinsson 1975).

Sambært Súsonnu Joensen, konservatori á Tjóðsavninum, hevur tað at konservera fornlutir ikki verið fremmant fyri Petru, tí hon hevur verið von at handfara lívrungið tilfar í arbeiðinum við djórákonservering. Petra hevur tó mugað leitað sær nýggja vitan, so hvørt hon skuldi viðgera nýggj slög av tilfari, og hevur at síggja til arbeitt eftir tátíðar arbeiðshátti.³³ Petra hevur skrivað ymiskt niður í ein blokk frá tíðini, hon var í Danmark, og her sæst, at hon hevur fingið frálæru í at reinsa klæðir funnin í jørð og at líma glas.³⁴

³¹ M.A. Jacobsen til Petru, 16. mars 1931, TS.

³² Bókasavnið var ikki tikið í bruk fyrr enn í mai 1931, so helst tekur hann feil av árstalinum.

³³ Samrøða við Súsonnu Joensen, konservator á Tjóðsavninum, 17. okt. 2023.

³⁴ Eskja 203.5. LBS.

Í brævi frá Poul Nørlund, stjóranum á danska tjóðsavnum, dagfest 12. august 1948, sæst, at Petra hevur forhoyrt seg um, hvussu keramikk verður umvælt. Hann sendir henni eina frágreiðing og takkar í sama brævi fyrir "al Sommerens Gæstfrihed imod mig".³⁵ Henda vitjan, sum Petra og Hans Andrias fingu í lag, fórði m.a. til, at danska tjóðsavnið seinni skipaði fyrir fólkalífsfrøðiligum rannsóknunum í Føroyum, og at fyrstu stigini vórðu tikin til felags norðurlendskar fornfrøðiligar rannsóknir í Kirkjubø (Mortensen 2002, s. 45).

Arbeiðsøkið hjá Petru hevur verið breitt og hon hevur eisini konserverað lutir frá fornfrøðiligum rannsóknunum. Í skrivi til lögtingið í 1951 víssir hon á, at hon hevur konserverað lutirnar frá Kvívíkargrevstrinum: "eins og allar teir lutir, ið finnast í savnum".³⁶

Hóast Petra hevur dugað nögv ymiskt, hevur hon eisini skipað fyrir, at lutir vóru umvældir aðrastaðnis, eitt nú hjá bátasmiði ella sendir av landinum til umvælingar. Hon hevur í nøkrum fórum ført lutir aftur í 'uppruna' stand, eitt nú fóroyskar bátar, sum eru málaðir við litum, ið vórðu brúktir fyrr, fyrir at vísa á vanligar bátalitir.³⁷ Petra hevdi stóran áhuga í fóroyska bátinum og savnaði eisini bátar inn til Forngripagoymsluna.³⁸

Tók stig til fugla- og djórasavn

Dimmalætting skrivar í juli 1930, at: "Lærari H. A. Djurhuus og frú ætla at geva landinum eitt fóroyskt fugla- og djórasavn".³⁹ Árið eftir stendur at lesa, at Hans Andrias hevur biðið tingið veitt studning til keyp av ymiskum til djórasavnið, sum hann hevur givið Amtsbókasavnum.⁴⁰

Hans Andrias sökti um stuðul fyrstu ferð í 1930 í sambandi við, at hann: "hevur byrjað at samla saman okkara fóroysku fuglar (útstappaðir) og egg teirra". Hann skrivar, at hann hevur fincið lyfti um umskiftan av djórum við fóroyskar fuglar frá Bergens Museum og Zoologisk Museum, og sökir um 1500 krónur til skáp, sprittgløs og tilískt.⁴¹ Hann sökir stuðul aftur árið eftir, og Fíggjarnevndin viðmerkir, at tað er hóskandi at stuðla arbeiðinum til í minsta lagi par av øllum fóroyskum fuglasløgum, ið eiga her á landi, eru savnað. Nevndin viðmerkir: "at tað er eitt bæði prýðiligt og gagnligt arbeiðini hjúnini Djurhuus longur hava gjørt".⁴²

³⁵ Poul Nørlund til Petru, 12. aug. 1948, eskja 203 e.1. LBS.

³⁶ Skriv til lögtingið, dagfest 20. november 1951. TS.

³⁷ Samrøða við Súsonnu Joensen, konservator á Tjóðsavnum, 17. okt. 2023.

³⁸ Hetta sæst í skrásetingarskipanini á Tjóðsavnum.

³⁹ Dimmalætting 16. juli 1930.

⁴⁰ Dimmalætting 17. oktober 1931.

⁴¹ Lögtingstíðindini 1. januar 1930, s. 45.

⁴² Lögtingstíðindini 1. januar 1931, s. 22, 23.

Frá vígsluni av bókasavnshúsunum í 1931. Frammarlaga á myndini síggjast Petra Djurhuus, sum stendur undir vinstru lið á Hans Andriasi Djurhuus og M.A. Jacobsen, ið stendur framman fyrir Hans Andrias. *Tjóðsavnið, SNR 3350F2362. Myndatakari Absalon Joensen, 1931.*

Hans Andrias var andltið úteftir í arbeiðinum við djórasavninum. Keldutilfarið vísir tó, at Petra fór undir at byggja upp eitt fugla- og djórasavn, meðan hon var í Danmark. Hon man hava greitt M.A. Jacobsen frá sínum ætlanum, sum í brævi, dagfest 8. maí 1929, skrivar: "Eg haldi, at tað er eitt stórt bragd, um tygum fáa í lag at vit fáa eitt stórt djórasavn".⁴³

Petra samskiftir við frøðingar á Zoologisk Museum um útstappað djór:

"Dette for at meddele Dem, at der med Sleipnir idag er afsendt dels nogle postpakker, dels kasser med forskellige naturalier herfra til museet i Thorshavn. (...) Det er jo tanken, at De paa den maade til Deres samling i Thorshavn skal faa en repræsentation af i hvert fald de almindeligste færøske dyr, og derpaa vil der jo saa kunne bygges videre ved indsamling paa Færøerne. Desuden er der jo medsendt enkelte typer paa udenlandske former. Som sagt er denne sending

⁴³ Til Petru frá M. A. Jacobsen, 8. maí 1929, TS.

ikke alt. Forhaabentlig kan vi meget snart supplere den med de resterende insekter og bløddyr".⁴⁴

Í oktober 1929 takkar hon Ad. S. Jensen fyri tveir kassar av útstappaðum djórum, sum hann hevur sent til Føroya við M/S Dronning Alexandrine.⁴⁵

Petra hevur vitjað Ad. S. Jensen á savnинum og hann hevur lovað henni at skaffa ymiskt tilfar til djórasavnið, sum tey skulu keypa fyri stuðulin frá tinginum. Hon takkar fyri og endar brævið við at greiða frá um nýggja grótbygningin, sum hon heldur vera vakran - og stóran eftir føroyskum viðurskiftum. Ætlanin er, skrivar hon, at gera ein urtagarð uttanfyri við føroyskum plantum og eisini at: "opføre gamle Færøske huse der skal monteres i gammel færøsk stil, lignende som i Folkemuseet i Lyngby".⁴⁶ Helst hevur hetta verið í 1930, tá hon var á seinna konserveringsskeiðinum. Petra skrivar til Hans Andrias hin 1. november 1930:

"Mánadagin fari eg at seta saman kassar við insektum og summarfuglum sum eg skal hava. Eg fái nokk eina rúgvu heim við. - Tað, sum kemur heim av kassum, um tað kemur áðrenn eg komi, skal plaserast upp heima hjá okkum og standa har til eg komi".
(Endurgivið eftir Kamban 2019 s. 460, 461)

Eitt gott grundarlag var soleiðis lagt, tá ið savnið flutti í nýggja bókasavnsbygningin á Debesatrøð í 1931. Føroya náttúrugripasavn var sett á stovn í 1955 sum almennur stovnur. Í uppskotinum til lögtingslög um Náttúrugripasavn stendur m.a., at inn í savnið gongur ta djórasavn, sum H. A. Djurhuus og Niels á Botni hava fingið til vega.⁴⁷ Niels á Botni læt savnинum nógvan fugl⁴⁸ og Hans Andrias hevur utan iva tikið lut í arbeiðinum, tó at tað eftir øllum at døma ikki var hann, ið tók stig til savnið ella stóð fyri arbeiðinum. Sum hann skrivar til Petru á eini noregsferð í 1930, eftir at hava vitjað eitt djórasavn, ið honum dámdi væl: "soleiðis vildi eg eisini havt tað heima hjá okkum, men tú og Mass hava nú tykkara hugsan, og tit eru so avbera klók bæði."⁴⁹

Menninir tóku sær av formligum viðurskiftunum tá í tíðini, og sum lærari og fólkakært skald hevur Hans Andrias havt eina serstøðu í samfelagnum, ið hann hevur kunnað brúkt við fyrimuni. Fyri eftirtíðina gevur hetta tó eina skeiva mynd av leiklutabýtinum teirra millum.

⁴⁴ Til Petru frá Prof. Dr. Phil R. Spärek. Ódagfest. Eskja 203.5. LBS. Sambært faergejournalen.dk sigldi Sleipner til Føroyar í 1922 – 1936, so brævið er sent í hesum tíðarskeiði.

⁴⁵ Petra til Ad. Jensen, 25. okt. 1929, privatsavn.

⁴⁶ Petra til A.S. Jensen, kladda, ikki dagfest, privatsavn.

⁴⁷ Lögtingslög nr. 26 frá 17.08.1955 um Føroya Náttúrugripasavn, seinast broytt við lögtingslög nr. 66 frá 10/5 2000.

⁴⁸ "Welcome to the Faroes", Føroya ferðamannafelag 1972, s. 21. Í skjalasavninum á LBS (E 203.1) sæst, at Petra hevur havt tekstin um Niels á Botni til viðmerkingar.

⁴⁹ HAD til Petru, 5. august 1930, B39, privatsavn.

Víðfevndari virkisøki enn donsku starvssystrarnar

Søgan um Petru minnir um söguna hjá øðrum savnskvinnum í fyrru helvt av 1900-árunum. Hennara arbeiði var tó víðfevndari enn hjá teimum flestu.

Bara hendinga kvinnuligir savnsvørðir vóru á donskum søvnum fram til 1950-árini. Men tær vóru har, og megnaðu í tí stilla at arbeiða seg upp utan útbúgving við at gerast serfrøðingar á sínum øki og til endans fáa starv sum sjálvlærdir savnsvørðir á sama støði sum menninir, ið oftast høvdu eina útbúgving frá lerdum háskúla, ella eina partvísa útbúgving (Høgsbro 1994, s. 97).

Tað var áhugin fyrir tí gamla og skjótt farna, ið dreiv verkið. Aloftast høvdu tær royndir við 'nál og tráð' og nakað av lerdómi um klædnatilvirkning (Høgsbro 1994, s. 93). Kirsten-Elizabeth Høgsbro, søgufrøðingur og savnsvørður, nevnir í greinini "Kvinder i musealt regi" hesar kvinnur fyrir "de upprofessionelle professionelle". Hetta sipar til, at kvinnurnar vóru sjálvlærdar, men útintu eitt yrkisligt arbeiði.

Eins og í Føroyum vóru tað einstaklingar, sum tóku stig til at stovna søvn í Danmark, ið seinni gjørdust almenn lands- og býarsøvn. Talan var aloftast um menn, ið vóru væl fyrir og sum høvdu áhuga í staðbundnari søgu, eitt nú læknar, tannlæknar, apotekarar og lærarar. Konurnar tóku ofta lut í ítrivinum hjá manninum og hjálptu at savna inn og skráseta lutir, sum vóru hildnir at hoyra kinnuni til, eitt nú fólkadraktir og klæði (Høgsbro 1994, s. 91).

Petra fekk rættilegum skjótt ein virknan leiklut í Forngrípagoymsluni, tá ið Hans Andrias varð valdur í nevndina. Ein leiklultur, sum við tíðini menntist og gjørdist yrkisligur. Hon hevði viðgerð, konservering, eftirans og innsavnan av lutum í hondum frá 1930.⁵⁰

Petra gjørði eisini kanningararbeiði. Sambært Arna Thorsteinsson hevði gamli klædnabúnin og tilvirkning hennara stóra áhuga. Hon gjørði vísindaligar kanningar í hesum evni, sum hon hevur skrivað um í *Varðanum* og serstakliga í drúgvu greinini "Føroyskur klædnabúni" í verkinum *Føroyar I og II* (Thorsteinsson 1975),

Holger Rasmussen tekur greinina hjá Petru fram í umrøðu av verkinum og skrivar at, "selv om afsnittet således ikke giver sig ud for den endelige behandling af den færøske dragtskik, gives der dog værdigfulde oplysninger udfra forfatterens egen erfaring. Det gælder især for barnedragtens vedkommende, hvorom ingen af de ædere forfattere mæler et ord" (Rasmussen 1964, s. 25).

Petra skrivar eisini sjálv í greinini, at "teir", ið hava skrivað um vaksnamannaklæði, einki hava sagt um, hvussu børn gingu klødd. Hon hevur við støði í munnligum frásøgnum og einstökum pløggum roynt at givið eina mynd av hesum (Djurhuus 1958, s. 346). Hennara serliga ískoyti er sostatt, at hon eisini skrivar um barnabúnana.

⁵⁰ Skriv til lögtingið frá Hans Andrias Djurhuus, dagfest 9. november 1949. TS.

Fakligu greinir hennara (“Føroyanskur klædnabúni”, “M. A. Jacobsen og Føroya forngrípagoymsla” og “Færøernes museum”) kundu helst verið fleiri í tali, tí hon læt fyrir tað mesta vitan og upplýsingar til onnur. Í 1953 setti Norsk Folkemuseum seg í samband við hana eftir tilmæli frá Holger Rasmussen við spurningi um vev og vørp til eina grein til árbókina. Hon mann hava svarað væl og gjølla, tí í eftirfylgjandi brævinum verður hon eggjað at skriva eina grein sjálv um evnið, sum tey vilja vísa til.⁵¹

Petra hevði vísindalig samstarv við eitt nú dr. phil. Margrete Hald, sum fekk nögv føroyskt sammettingartilfar frá Petru til doktararitgerð sína “Olddanske tekstiler” (Thorsteinsson 1975). Margretha Hald var ein av donsku savnskvinnunum, sum setti vísindaliga arbeiðið við klæðum og búnum á breddan. Eitt arbeiðsøki, sum við tíðini fekk viðurkenning, eisini millum útbúnu, mannligu starvsfelagarnar (Høgsbro 1994, s. 93). Tað vakti stóran ans, tá hon bleiv dr. phil í 1950 við vísindaritgerðini “Olddanske tekstiler”, tí hon hevði bara ginguð í bygdarskúla og mátti sökja um undantaksloyvi at lata ritgerðina inn. Hon byrjaði sum hjálparfólk á danska tjóðsavninum í 1939, bleiv savnsvørður í 1947 og ‘inspektør af første grad’ frá 1962 til 1967, tá hon fór frá fyri aldur.⁵²

Petra og Margrethe høvdju eitt langt brævasamskifti, sum strekti seg yvir nærum 40 ár, har tær skiftu orð um tað, ið tær tókust við, og ráðførdu seg við hvørja aðra.⁵³ Petra læt Margrethe Hald upplýsingar um føroysk klædnapløgg og tilvirking, eitt nú sum nevnt í sambandi við doktararitgerðina (Hald 1950) og aðrar útgávur (Broholm, H. C.; M. Hald 1935, Hald 1972).

Tær skrivaðu saman bæði privat og í arbeiðshøpi, og fingu gjøgnum árini eitt vinalag. Margrethe Hald skrivar í brævi til Petru á brævpappír frá Nationalmuseet, dagfest 8. mai 1957: “De har gennem Aarenes Løb været et saa værdifult Bekendskab for mig, baade i videnskabelig Henseende og i almenneskelig Forstand.”⁵⁴

Petra læt eisini norska fólkalívsfrøðinginum Gunvor Ingstad Trætteberg, sum granskaði klædnabúnana hjá norskum fiskimonnum í 18. øld, upplýsingar um føroysk roðklæðir.⁵⁵

Virkið hjá Petru avmarkar seg tó ikki til klædnadraktina. Hon hevði stóran áhuga í øllum tí sum vísti, hvussu føroyingar hava livað og virkað gjøgnum tíðina. Í greininu “Færøernes museum” gjøgnumgongur hon høvuðsinnihaldið á Føroya forngrípasavni og lýsir, hvussu amboð, reiðskapur, innbúgv, brúkslutir, klæðir o.a. eru tilvirkað og brúkt í síni samtíð. Sambært Petru geva lutirnir eina livandi og sanna mynd av, hvussu føroyingar hava livað og búleikast gjøgnum øldir:

⁵¹ Ódagfest bræv frá Norsk Folkemuseum Oslo, og bræv dagfest 24.mai 1953 frá sama, TS.

⁵² [https://kvindebiografiskleksikon.lex.dk/Margrethe_Hald_\(november_2023\)](https://kvindebiografiskleksikon.lex.dk/Margrethe_Hald_(november_2023))

⁵³ Brævasamskifti teirra er í varðveislu bæði á LBS (E203 e.1) og TS.

⁵⁴ Margrethe Hald til Petru, 8. mai 1957, eskja E203 e.1. LBS.

⁵⁵ Eftir upplýsing frá Súsonnu Joensen, konservator á Tjóðsavninum, 19. jan. 2023.

"Færøernes museum er uanseligt, man kan sige uden kunstgenstande, men det viser med sine primitive redskaber og brugsgenstande et levende og sandt billede af det færøske folks levevis ned gennem tiderne i aarhundreder, før den nye tid med sin rivende udvikling fuldstændig omdannede arbejdsmaader og levemaade. For sammenlignende forskning i de andre nordiske lande har det jo ogsaa sin betydning". (Djurhuus 1950)

Áhugin fyri *fólkamentan* tók seg upp í síðstu helvt av 1800. Fólkamentanin varð hildin at vera best umboðað millum bøndurnar (Joensen 2004, s. 7), ið voru slopnir 'undan' fremmandari mentanarávirkan. Tíðarskeiðið frá síðst í 1800 fram til miðskeiðis í 1900 verður lýst sum *tað stóra innsavningartíðarskeiðið* í Norðurlondum, eitt tíðarskeið, har stórur dentur varð lagdur á at savna inn og 'bjarga' fólkamentanini (Stoklund 1979, s. 26). Brotið omanfyri vísir, at Petra er ávirkað av hesari savnshugsan. Tað er tað gamla og skjótt farna, sum hevur hennara áhuga. Hon sær eisini virði í samanberandi norðurlendskari mentanargranskingu. Í greinunum í *Varðanum* og "Livet på Færøerne" sæst, at klíggjavevurin⁵⁶ hevur hennara stóra áhuga, kantska serliga tí, at hann varð nýttur sum grundarlag fyri granskingu í sambandi við klæðir, sum voru funnin í gravum og myrilendi í jarnøldini (Hald 1950).

Gjøgnumgongdin vísir, at Petra fekst við klædnabúnan og klæði eins og donsku savnskvinnurnar, men at hon eisini fekst við nögv annað. Í so máta fevndi hennara virkisøkið um meira enn tað, sum danskar savnskvinnur fingust við, og sum traditionelt var hildið at hoyra kvinnuni til. Tað er eitt eyðkenni fyri smá umhvørvi, at fólk eru generalistar og fáast við nögv ymiskt, tí tað er neyðugt. Hetta hevur helst gjørt seg galldandi hjá Petru. Harafturat kom, at hon hevði stóran áhuga í øðrum økjum, eitt nú fuglafrøði og djóarakonservering, sum kantska var tann leið, ið hon upprunaliga ætlaði sær.

Hjún og samstarvsfelagar

Felags fyri donsku savnskvinnurnar var, at tær antin voru stakar ella miðaldrandi, tá ið tær fóru í holt við savnsarbeiðið (Høgsbro 1994, s. 93). Petra var gift og í góðum árum, tá ið hon fór undir savnsarbeiði. At hon og Hans Andrias ikki áttu børn var helst ein orsók til, at hon kundi arbeiða sum savnskvinnu alt sítt vaksna lív.

Táverandi blaðstjóri á Dimmalætting, Georg L. Samuelsen, skrivar í eftirmæli um Petru:

"Skuldi ein kvinna gera vart við seg bæði sum fólk og sum slóðbrótari, mátti hon duga eitt sindur meira enn at mata seg. Men Petra Djurhuus var eingin vanliga kvinna, sum gav seg til tols við at

⁵⁶ Gamli fóroyski vevurin, sum stóð upp við vegginum við klíggasteinum undir garninum í neðra.

vera kona mansins. Hon var ein rívandi ond og frá manni sínum fekk hon fullan stuðul til at gera um seg og gerast virkandi við forslag: hon var stutt sagt eitt grev millum kvinnur.”⁵⁷

Orðingin, at hon ikki gav seg til tols við at vera kona mansins, er rámandi. Petra livdi eitt ógvuliga sjálvstøðugt lív og legði nógva orku í sítt arbeiði, sum ikki var vanligt kvinnuarbeiði um tað mundið. Samuelsen skrivar, at Petra fekk fullan stuðul frá Hans Andriasi til at gera um seg. Stuðulin gekk báðar vegir, tí sambært Hanusi Kamban var hon “skaldinum Hans Andriasi ein stuðul, og tí mentanarliga sendimanninum ein hjálp, hann illa fekk verið fyriuttan.....” (Kamban 2019, s. 367). Petra var praktisk, arbeiðssom og fekk nóg av skafti (Ibid.). Eitt nú savnaði og gav hon út *Ritsavn I – VII* við meginpartinum av tí, sum Hans Andrias skrivaði. Alt bendir á, at Petra og Hans Andrias virðis mettu arbeiðið hjá hvørjum øðrum høgt og høvdú brúk fyri hvørjum øðrum í arbeiði sínum.

“Rart at træffe Mennesker, der har ens Interesser”

Hvussu Petra upplivdi tíðina sum savnskvinnu, er trupult at siga nakað um við støði í keldutilfarinum. Kortini ber til at siga nakað um savnsumhvørvið í Danmark og tíðina hon virkaði í.

Sambært Høgsbro var tað ein sannroynd, at: “de danske museer indtil midten af vort århundrede som oven for nævnt var en lille mandsdomineret verden, hvor tilstedeværelsen af kvinder, bortset fra kontor- og rengøringspersonale var en sjældenhed” (Høgsbro 1994, s. 97).

Í endurminningum hjá djórakonservator Johs. Erritzøe er ein mynd av honum og einum starvsfelaga saman við einari ungari kvinnu. Eftir myndini at døma hevur hetta verið síðst í 1940-árnum ella fyrst í 1950-árnum. Myndateksturin er soljóðandi: “Der var ikke mange piger dengang der interesserede sig for fugle, vores fag var totalt mandsdomineret, så når der endelig kom et sådan vidunder på museet, kappedes både Erik og jeg (yderst til højre) om dejlighedens gunst”. (Erritzøe, utan árstal, s. 3)

Brotið gevur eina mynd av, at kvinnur ikki hava verið vanligar í hesum heimi – og at tær hava verið eksotiseraðar. Her skal havast í huga, at Petra longu fór á Zoologisk Museum fyrstu ferð síðst í tjúgunum. Aftaná seinna uppihaldið á Zoologisk Museum í 1930 fekk Petra bræv frá Agnete Bang, sum skrivar: “Tak for sidst, jeg er vældig glad for, at jeg har gjort Deres Bekendskab. Det er saa rart at træffe Mennesker, der har ens Interesser, især da der ikke er mange af den Slags, der har din Interesse”. Hon skrivar seinni í brævinum: “Jeg har ikke været inde hos Hr. Windballe endnu, da jeg ikke kan lide at gaa derind, naar jeg ikke har noget besteme Ærinde derinde.”⁵⁸ Tað er ógreitt, hvør Agnete Bang er, men hon hevur okkurt tilknýti til Zoologisk Museum, tí hon nevnir Windballe. Hon

⁵⁷ Dímmalætting 6. desember 1975

⁵⁸ Agnete Bang til Petru, 22. sep. 1930, eskja 203. LBS.

skrivar, at tað er sjáldsamt at hitta eitt menniskja við somu áhugamálum sum hon sjálv, og hóast hon ikki brúkar orðið kvinna, so liggur tað óbeinleiðis í orðingini.

Brævið frá Agnete Bang víssir eina frástøðu millum hana og Windballe, tí sum hon skrivar, so er hon ikki heilt unnilig at fara inn til hansara uttan eitt ávist ørindi. Fatanin, ein fær av brævasamskiftinum millum Petru og Windballe og hinum leiðandi savnsmonnunum, er, at Petra sær seg sjálva, og verður sædd, sum ein javnlíka teirra. Petra var partur av mentanarelituni í Føroyum. Maður hennara, Hans Andrias Djurhuus, var högt í metum, bæði í Føroyum og Norðurlondum, og gjøgnum hann fekk hon symbolskan og sosialan kapital. Men Petra hevði eisini egnan mentanarligan kapital heimanífrá og fekk sosialan og symbolskan kapital m.a. ígjøgnum savnsarbeiði. Hon kendi nögv fólk og hevði stóra vitan um føroysk viðurskifti, sum hefur verið áhugaverd fyri dansk savnsfólk. Útlendskir granskurar hóvdu um hetta mundið fingið eyguni upp fyri Føroyum sum eitt áhugavert mentanarøki, kanska serstakliga sum eitt stað, har til bar at finna leivdirnar av gamlari norðurlendskari mentan (Joensen 2004, s. 12).

Tá Petra tók upp samband við Dansk Folkemuseum í 1930 fyri at fá vegleiðing um skráseting og umvæling av gripum, bleiv hetta byrjanin til eitt samstarv, sum danska savnið nýtti gott av. Sum Holger Rasmussen skrivaði: "folkemuseet nød også godt af kontakten" (Rasmussen 1980, s. 170).

Petra læt ikki bara upplýsingar, hon og Hans Andrias lótu eisini lutir til dansk søvn (Mortensen 2002, s. 44). Hon hefur tí havt ein kapital m.a. vitan og sambond, ið hefur verið áhugaverdur fyri dansk savnsfólk og ein habitus, ið gjørði, at hon dugdi at bera seg millum tignarfólk⁵⁹. Hetta hefur uttan iva styrkt hennara støðu sum kvinna í savnsheiminum.

Fekk Bátahøllina upp at standa og innrættaða

Petra dugdi at bera seg millum bæði høg sum lág, og samskifti við hópin av fóltki um alt frá konservering, merking av lutum, bilegging av merkisseðlum, innsavning og flutning av lutum, samskipan av vitjanum, pengainnsavning og bygging av savnshúsum. Hon hevði nögv samskifti við leiðandi savnsfólk og granskurar og hóast hon tosaði teirra mál, ræddist hon ikki sjálv at taka fatt. Hon var bæði strategur og praktikari.

⁵⁹ Sí Bourdieu 1986.

Petra á ferð. Hatturin hjá Hans Andriasi hómast á högru lið. Maðurin til vinstru er ókendur. Úr privatalbumi hjá Petru og Hans Andriasi Djurhuus. *Tjóðsavnið, SNR 9066F082.*

Arne Thorsteinsson sigur í minningarárðunum um hana: "Størsta bragdið Petra Djurhuus útinti var kanska at fáa Bátahøllina upp at standa og innrættaða. Hjúnini lótu longu í 1946 sølupeningin fyrir ogn teirra, Sloans hús, til eitt nýtt fornminnissavn og hesin peningurin var grundstuðulin undir Bátahøllini, sum í dag stendur sum ein minnisvarði yvir tey. Húsini vóru fyrst nýtt til Landsframsýningina í 1952 og síðan fór Petra Djurhuus undir at innrætta tey og seta framsýningarnar upp. Náttúrufrøðiligu framsýningina í einum parti og sjóvinnuframsýningina í einum parti, sum hon ætlaði at vera grundarlag undir einum sjóvinnusavnið í øðrum parti. Her legði hon eisini eitt megnar arbeiði eftir seg og tað er ikki ov nögv sagt, at hon persónliga setti hvørja hessjanrullu upp á veggin og hvønn grip upp á pláss" (Thorsteinsson 1975).

Hølisviðurskiftini hjá Forngrípagoymsluni vóru ein afturvendandi avbjóðing, og arbeiðið við at útvega savnинum nýggj savnshøli var eitt aðalmál hjá Petru og Hans Andriasi. Tá *Neystið* ella *Bátahøllin*, sum savnshúsini verða nevnd, varð bygt á Debesartrøð fyrst í fimtíárunum, var tað fyrir pening, sum Petra og Hans Andrias Djurhuus partvist lótu sjálv og partvist útvegaðu.

Savnsbygningurin skuldi vera karmur um bæði fornripasavn, bátasavn, djóra- og fuglasavn, plantusavn, og jarðfrøðisavn. Upprunaliga var ætlanin, at húsið eisini skuldi húsa listasavn og fyrilestrar- og konserthøll:

“At hava alt undir einari lon vil hava stóran týdning. Tað kann harvið skapast nakað vakurt og gott – ein niðurstøða fyrir okkara siðmenning, eitt landshús, sum ber í sær ikki bert okkara fornaldarsøgu, men eisini ta sögu, sum føroyesk kynstri og vitskapur skrivar dagin í dag.”⁶⁰

Hans Andrias andaðist, áðrenn húsini voru reist. Petra arbeiddi víðari og læt innrætta eina stovu á loftinum til minnist um Hans Andrias, nevnd Hans Andriasar stova, ið hon læt Fróðskaparfelagnum til felags- og arbeiðsrúm (Joensen 1983, s. 10). Bátaframsýningin og náttúrusøguliga framsýningin voru uppsettar so við og við á niðaru hædd. Thorsteinsson sigur í minningarorðunum, at Petra setti framsýningarnar upp og aðrastaðnis stendur, at arbeiðið fyrir stóran part var fyriskipað av Petru í samstarvi við Sverra Dahl, landsantikvar, og Jóhannes Rasmussen, fyristøðumann fyrir Náttúrugripasavninum (Joensen 1983, s. 10).

Forngripagoymslan verður almennur stovnur

Í 1940 fór Forngripagoymslan undir fornfrøðiligar rannsóknir. Sverri Dahl, ið hevði lisið fornfrøði, varð settur sum hjálparfólk og grevstrarleiðari. Fyrstu tíðina stóð Forngripagoymslan fyrir grevstrunum, men í 1944 setti lögtingið á stovn *Fornrannsóknar- og Staðanavnanevnd Føroya Løgtings*, sum skuldi hava ábyrgd av rannsóknunum (Mortensen 2002, s. 15). Í skjølunum sæst, at Petra øll árini var forkvinna í nevndini.⁶¹

M.A. Jacobsen stjórnaði Forngripagoymsluni til hann doyði í 1944. Hans Andrias tók við eftir hann til hann doyði í 1951. Sambært *Mondli* og sögu Føroya forminnissavni var Petra alla hesa tíðina savninum “ein tryggur og íðin stuðul” (Thorsteinsson 1975, s. 6, Mortensen 2002, s. 15).

⁶⁰ Kladda til bræv til lögtingið frá Hans Andriasi, ódagfest. TS.

⁶¹ Kladda til skriv til lögtingið frá Petru, dagfest 20. november 1951. TS.

Savnshúsini á Debesartrøð, nevnd Bátahøllin ella Neystið. *Sandavágs Fornminnafelag. Myndatakari Anna Petersen.*

Føroya Forngripafelag læt landinum gripagoymsluna í 1946. Løgtingið heitti í tí sambandi á Hans Andrias um at halda fram sum fyristøðumaður til nýggj savnshús vórðu bygd. Í skrivi frá Petru til løgtingið, dagfest 20. november 1951, sæst, at hon og Hans Andrias røktu hetta starv í felag, og at Petra helt fram við arbeiðinum, tá ið Hans Andrias doyði:

“og veitti tingið lön til okkum bæði fyri hetta starv 200 kr. um mánaðin frá apríl 1950, og havi eg fingið hesa lön, síðan maður míni doyði í mai í ár. Eg havi sjálvandi hildið fram við tí arbeiði, sum vit í felag hava røkt alla tíðina, til maður míni doyði”.⁶²

Petra var sostatt meira enn ein tryggur og íðin stuðul. Hon starvaðist fyri Forngripagoymsluna og var fyristøðufólk í skiftistíðini, áðrenn stovnurin bleiv landsstovnur.

Forngripagoymslan varð skipað sum almennur stovnur í 1952 undir heitinum Føroya fornminnissavn (Mortensen 2002, s. 16). Tann 15. november 1951 var grein í Dagblaðnum um uppskotið til løgtingslög, sum tá varð lagt fram. Blaðið skrivar um virkisøkið hjá nýggja stovninum og at ein antikvarur skal setast.⁶³

Dagblaðið hevði í hesum sambandi biðið “Sverra Dahl, fyristøðumann fornminnissavnsins” greiða frá um sögu savnsins. Avísúrklippið liggar í skjalasavninum eftir Petru á Tjóðsavninum, og tað er áhugavert, at júst henda orðing er undirstrikað við tussjpenni. Tíðindini og orðingin síggja út til at hava

⁶² Kladda til skriv til løgtingið, dagfest 20. november 1951. TS.

⁶³ Dagblaðið 15. november 1951.

eggjað Petru at skriva lögtinginum omanfyrinevnda skriv, sum varð latið inn 20. november 1951.⁶⁴

Hon byrjar við at greiða frá, hví hon vendir sær til tað háttvirda lögting:

“Eg sá nú um dagarnar í ‘Dagblaðnum’ at settur er nýggjur stjóri fyri Føroya Forngripasavn, og at landsstýrið hevur lagt fyrir tingið lógaruppskot um skipan av savninem, fornminnum og staðarnøvnum, sum alt skal leggjast undir arbeiðsøkið nýggja stjórans. – Eg kundi hugsað mær, at eg fekk at vita um hetta, áðrenn eg las tað í almennum blað”.⁶⁵

Petra greiðir frá, at hon hevur røkt starvið sum fyristøðufolk saman við Hans Andriasi, og at hon helt fram við hesum arbeiði, tá hann doyði. Hon greiðir frá áralanga arbeiði teirra og kemur inn á egnan leiklut, m.a. sum formaður í Fornrannsóknar- og Staðanavnanevnd Føroya Løgtings og arbeiðinum við innsavnan, umvæling og skráseting. Hon kunnar um, hvussu arbeiðið við nýggju savnshølunum og ætlaðu framsýningunum líður, og endar soleiðis:

“Hetta kann tykjast ein ósmæðin frágreiðing, tað fer at verða harvið. Eg haldi meg skylda manni mínum hetta. Sjálvt um Føroya forngripasavn hevur sýnst tað sama stillastandandi andlit úteftir undir tí køvandi plásstroti, hevur málvíð virkan farið fram alla tíðina. Føroya fornsavn hevur ongantíð verið ein svøvnstøða ella ein peningaspurningur fyri okkum. Eg loyvi mær tí at spryja tað háttvirda lögting, hvussu støða mín er og verður í sambandi við tað arbeiði, eg higartil havi haft í hondum fyri landstýri og lögtingi.”⁶⁶

Tann 6. desember er aftur grein í Dagblaðnum um málið, serliga um orðadrottin undir viðgerðini av nýggju lögtingslögini. Tað skilst, at lögtingsmenn ikki eru samdir um lønina hjá antikvarinum og at undirtøka ikki er fyrir fastløntari setan. Orðaskiftið er eisini kveikt av skrivinum frá Petru. Hákun Djurhuus, landsstýriskaður, er endurgivin at vísa til frágreiðingina hjá Petru og á tað ómetaliga stóra arbeiðið hon og Hans Andrias hava gjørt, og hann undrast á, at tey ikki verða nevnd við einum orði.

“Í okkara lítla samfelag verða ikki altíð uppgávurnar loystar við at seta menn við fastari løn. Vit mega rokna við og líta á, at nóg verður gjørt sjálvboðið av teimum, ið hava kærleika og viðfött hegni til at virka innan tær serligu greinirnar, tí mugu vit vera ansnir og ikki skotra ella styggja fólk burtur”.

⁶⁴ Kvittan frá Johan Poulsen, lögtingsformanni, dagfest 20. nov. 1951. TS.

⁶⁵ Kladda til skriv til lögtingið, dagfest 20. november 1951. TS.

⁶⁶ Ibid.

Thorstein Petersen verður endurgivin fyri at ráða umsitingarvaldinum til at skipa so fyri, at frú Djurhuus fær høvi at fullfíggja tað arbeiðið, hon var komin so væl og langt ávegis við.⁶⁷

Sverri Dahl varð settur sum landsantikvarur árið eftir. Hvussu umskipanin ávirkaði viðurskiftini millum Petru og Sverra Dahl, ið høvdu samstarvað í nögv ár, er mær ógreitt. Í skrivi, dagfest 13. desember 1952, heitir hann á Petru vegna Forngrípafelagið um at gerast nevndarlimur.⁶⁸ Petra svarar 15. desember, at hon ikki kann átaka sær at vera limur í nevndini og biðir hann um at strika seg av limalistanum.⁶⁹ Petra hevði tá gjørt avtalu við landsstýrið um, at hon skuldi standa fyrir uppstillingini av Sjósavninum. Nærum tíggju ár seinni, tann 27. apríl 1962, boðar hon frá, at savnið nú er klárt at handa landsstýrinum, og at fornlutir, ið henni manglar at viðgera, verða latnir savninum við skjølum og øðrum, tá teir eru klárir at avhenda.⁷⁰ Hákun Djurhuus og Niels W. Poulsen vátta vegna landsstýrið fyrir móttøku av brævinum og takkar henni fyrir arbeiðið: "Nú tygum handa landsstýrinum arbeiði tygara, takkar landstýrið fyrir hetta trúgva og skilagóða og fyrir landið týdningarmikla arbeiði, sum her er lagt niður, og fyrir tað trúfesti tygum sýna við eisini at veita nevndu lutir til savni".⁷¹

Spennið millum leik og lerd

Gongdin í Føroyum var hin sama sum aðrastaðnis, og savnsøkið var við tíðini professionaliserað og akademiserað. Í Danmark bleiv tað krav í sekstiárnum, at savnsvørðir skuldu hava útbúgving frá lerdum háskúla. Kvinnurnar voru fyrstu árini undirumboðaðar á søvnum, men mentust sum frá leið í tali og tign (Høgsbro 1994, s. 100).

Petra verður lýst sum útbúgvin savnsvørður ella konservator.⁷² Poul Niclasen, blaðstjóri og formaður í Føroya Amts Bókasavni, helt røðu, tá Bókasavnið varð vígt, og hann segði um hana: "Frú Petra Djurhuus hevur í Keypmannhavn lært at umvøla [sic] og handfara slíkar lutir; er hetta av stórum týdningi, og hevur Goymslan havt gagn at hennara lærðomi".⁷³

Sambært føroysku orðabókini er ein savnsvørður: 1). Fyristøðumaður á savni, 2) ein ið umvælir gripir, stappar út fuglar, dýr o.tíl. Helst verður sipað til, at hon hevði lært at umvæla gripir, hóast hon eitt skifti eisini var fyristøðufólk á Forngrípasavninum. Konservatorútbúgvingin í Norðurlondum var fram til 1970-

⁶⁷ Dagblaðið 6. desember 1951.

⁶⁸ Sverri Dahl til Petru, 13. des. 1952, eskja 203 e.1, LBS.

⁶⁹ Petra til Sverra Dahl, 15. des. 1952, eskja 203 e.1, LBS.

⁷⁰ Samandráttur av gongdini er endurgivin í takkarbrævinum frá Føroya landsstýri, dagfest 3. mai 1962. TS.

⁷¹ Takkarbræv frá Føroya landsstýri, dagfest 3. mai 1962. TS.

⁷² Á Snar.fo stendur, at hon var útbúgvin savnsvørður og í Fróðskaparriti 31. bók 1983 stendur, at hon var konservator.

⁷³ Røðan er endurgivin í Dimmalætting 6. mai 1931.

árinu skipað sum óskipað meistaralæra, har fólk, ið dugdu eitt handverk, lærdu at umvæla hjá einum serkønum.⁷⁴ Petra hevði upplæring og royndir við konservering heimanífrá, umframt at hon fekk upplæring á Zoologisk Museum. Hetta hevur givið henni fórleikar at virka sum fulltikin konservator.⁷⁵

Petra hevur sostatt havt eina konservatorútbúgving eftir tátíðar viðurskiftum og drúgvar starvsroyndir á savnsøkinum. Orðingin hjá Hákuni Djurhuus um arbeiðið, gjort sjálvboðið av teimum, ið hava kærleika og viðfött hegni, kundi tó bent á, at politiski myndugleikin fyrst og fremst sá hana sum eina eldsál.

Tá Forngrípagoymslan bleiv almennur stovnur í 1952, fekk savnið álagt at rökja umsitingarligar og vísindaligar uppgávur, og savnið fekk við Sverri Dahl á fyrsta sinni fast starvsfólk, tá hann bleiv landsantikvarur (Mortensen 2002, s. 16).

Hóast savnsvirksemi hevði verið gjøgnum alla 20. øld, byrjaði veruliga stovnsliga vísindaarbeiði ikki fyrr enn í 1950-árunum, sambært Jóan Paula Joensen. Fornfrøðiliga arbeiðið fekk störstan týdning, serliga í sambandi við grevstrarnar, sum byrjaðu í 1950 (Joensen 2004, s. 16). At Føroya fyrsti landsantikvarur umboðaði hetta fakøki var tí neyvan tilvildarligt. Hóast Sverri Dahl ikki hevði eina fullfíggjaða útbúgving⁷⁶, so hevði hann lisið fornfrøði á lærdum háskúla. Fakøki og útbúgving hava havt týdning, men kyn hevur eisini spælt inn. Fáar kvinnur høvdud útbúgving frá lærdum háskúla tá, serstakliga í savnsfakum (Høgsbro 1994, s 100). Í Føroyum komu kvinnurnar uppaftur seinni á sövnini. Tað er kortini óhugsandi, at ein kvinna hevði fingið latið upp í hendurnar slíkt embæti í 1950-árunum. Tað lá rætt og slætt í tíðini, at menn røktu slík størv.

Hóast starvið sum landsantikvarur var tignarligt starv vícir kjakið í Dagblaðnum tó, at arbeiðið við fornminnum, sum frammundan hevur verið framt sjálvboðið og við lítlari samsýning, ikki varð hildið at krevja fasta løn. Sverri Dahl varð fyrstu árinu sum landsantikvarur honorarløntur á figgjarlögini og bleiv ikki fastløntur fyrr enn í 1964, tá løgtingslógin um fornminnissavnið varð broytt.⁷⁷

Heiðrað í síni samtíð

Í skjalasavninum eftir Petru Djurhuus eru heiðurstekin, sum vísa, at hon var virdur samstarvsfelagi í síni samtíð.

⁷⁴ <https://kglakademi.dk/konservatorskolen/konservatorskolens-historie>

⁷⁵ Sambært Súsonnu Joensen, konservator á Tjóðsavninum, 17. okt. 2023.

⁷⁶ Sverri Dahl var ein av teimum studentunum, ið mátti bróta lesturin av, tá ið 2.

heimsbardagi brast á. Hann hevði lisið gudfrøði eitt skifti í Keypmannahavn, seinni kirkjusøgu og fornfrøði í Oslo. Kelda: https://biografiskleksikon.lex.dk/Sverri_Dahl (januar 2024).

⁷⁷ Uppskot til løgtingslóginum um savnsvirksemi landsins, Mentamálaráðið, mál nr. 18/00383.

Stutt eftir kríggjöld fekk hon “St. Olavsmedaljen”, sum verður latin fólk, ið breiða út vitan um Norra og skapa sambond millum útlagin og heimlandið.⁷⁸ Petra og Hans Andrias høvdu sum nevnt samband við norsk mentafólk, serliga í Vesturnoregi. Norsk-føroyska sambandið vaks undir krígnum, tá norskir flóttar komu til Føroya. Hans Andrias var nevndarlimur í Føroyesk-Norskum Felagi, og sambært norska varakonslinum, Nils Ihlen, vóru norðmenn altíð vælkomnir undir Pisuvárða: “Fru Djurhuus sto, helst fra første stund da flyktingene kom, i spidsen for hjelpen til dem og gjorde et kjempe arbejde. Djurhuus selv virket mere ved ‘åndens makt’ for å uttrykke med på den måten” (Kamban 2019, s. 598, 599).

Í skjalasavninum eftir Petru er ein kladda til grein við heitinum “Føroyskt hemavirki og føroyskt mál”. Petra harmast, at Heimavirkið ikki lýsir á føroyeskum og nevnir í tí sambandi: “Í 1940 keypti eg reiðuliga nógv av ullvørum fyri norska herin í Englandi”.⁷⁹ Greinin sær ikki út til at vera send avstað, men brotið vísir, at Petra hjálpti norska herinum undir krígnum. Heiðursmerkið er tí helst latið henni fyri hjálpina undir krígnum.

30. mai 1951 bleiv hon heiðurslimur í Havnar Sjónleikarfelag.⁸⁰ Petra skrivaði undir dulnavninum Elsa við Á, og týddi eisini tveir leikir úr íslendskum, sum vóru framfördir í Sjónleikarhúsinum (Simonsen 1992, s. 142).

Í 1963 var Petra heiðrað við riddarakrossinum (ridder af Dannebrog-ordenen) fyri drúgva og ósjálvsökna arbeidið á savnsókinum.⁸¹ Í skrivi frá Føroya landsstýri til ríkisumboðið sæst, at tað er P.V. Glob, ríkisantikvarur og stjóri á danska tjóðsavninum, sum hevur tilnevnt Petru. Landsstýrið fegnaðist um tilnevningina:

“Det hører til en af fru Djurhuus’s største fortjenester, at vi nu har en søfartssamling, der giver et udmærket billede af udviklingen på dette område fra fjerne tider og helt op til vore dage, et arbejde af stor kulturel værdi, for hvilket hun har gjort sig værdig til den største påskønnelse”.⁸²

Petra tók eftir øllum at døma ímóti heiðrinum við gleði. Hon sendi oyðublaðið, sum hon varð biðin um at fylla út, til Amalienborg, og í kladdu til fylgibræv bað hon Ordenskapitlet: “venligst om at overbringe Hans Majestæt Kongen min ærbødige Tak for den store Æresbevisning Dannebrogordenens Ridderkors.”⁸³

⁷⁸ Sambært yvrliti hjá norska kongshúsinum fekk hon heiðursmerkið 17. sep. 1947. (www.kongehuset.no/tildelinger.html)

⁷⁹ Kladda til grein við heitinum “Føroyskt hemavirki og føroyskt mál” sum aftursvar til greinina “Raksokkar – Soldaratroyggjur”. Eskja 203.1. LBS.

⁸⁰ Heiðursskjål, eskja 203.5, LBS.

⁸¹ Heiðursskjål dagfest 26. januar 1963, eskja 203.5, LBS.

⁸² Skriv frá landsstýrinum, dagfest 24. mai 1962, undirritað J. Djurhuus. Eskja 203.5. LBS.

⁸³ Kladda til bræv, dagfest 12.mars 1963, eskja 203.5. LBS.

Hon skrivaði eisini til Glob og takkaði honum hjartaliga fyrir at hava tilnevnt seg.⁸⁴ Margrethe Hald ynskti Petru til lukku við nýggjheitini (sum tá var gomul) í brævi dagfest 20. januar 1967: "Af Glob har jeg faaet den gode Nyhed, at De blev Ridder. Tillykke med det! Det var velfortjent og det glæder mig meget".⁸⁵

P.V. Glob var fornfrøðingur, professari, dr. phil, stjóri og ríkisantikvarur á danska tjóðsavnum í 1960 – 1981.⁸⁶ Tey bæði kendust gjøgnum savnsarbeiði. Petra kom Glob til hjálpar, tá hann ynskti at vitja Dúvugarðar á eini føroyaferð. Bóndin vildi ikki hava fremmandan á gátt, men Petra læt sær ikki lynda og sendi mæta skaldið Hans Andrias avstað at snakka hann til og fekk soleiðis skipað fyrir, at P.V. Glob slapp í Dúvugarðar. Petra var ongantíð ráðleys, sum heimildarfólkið tók til.⁸⁷

Eingin vanlig kvinna

Petra arbeiddi við at skráseta og konservera heilt fram til hon ikki orkaði meira (Thorsteinsson 1975). Hon doyði á Landssjúkrahúsínum í desember 1975, 83 ára gomul, og er jarðað í gamla kirkjugarðinum í Nólsoy (Hansen 2009, s. 102).⁸⁸ Hon átti aðra íbúðina í barndómsheiminum á Botni (Hansen 2009, s. 102) og búði í Nólsoy síðstu árini av lívi sínum.⁸⁹

Petra var eingin vanlig kvinna, sum Georg L. Samuelsen tók til í minningarárðunum. Hon var ein merkiskvinna fyrir at brúka hugtakið hjá Gerdner, og sum Jacobsen vírir á, er keldugrundarlagið ofta storrri hjá fólk, ið hava tikist við eitthvort serstakt samanborið við vanlig arbeiðsfólk. Tí eru tað oftast hesi fólk, ið skrivað verður um. Men hóast Petra hevur: "livað eitt óvanliga virkið og ríkt lív og hevur lagt nögv gott eftir seg" (Thorsteinsson 1975) er hennara söga kám og hennara leiklutar er, tilvitað ella ótilvitað, gjørdur minni enn hann var. Hví so er, kann hanga saman við, hvussu og undir hvørjum umstøðum leiklutar og funktiónir hjá kvinnum og monnum eru ásett gjøgnum söguna.

Arbeiðið við tjóðminnum var upprunaliga at meta sum stórpoltikkur. Tað hevði týdning fyrir tjóðarsamleikan og sjálva tjóðina og var sæð sum umráandi arbeiðið. Stjórin fyrir 2. deild á danska tjóðsavnum skal hava sagt í 1904, at arbeiði við minnismerkjum hjá tjóðini av natúr er mannfólkarbeiði, ið krevur fysiska megi og áhaldni, ið mann ikki kann vænta at finna hjá kvinnum (Høgsbro 1994, s. 97). Hóast hesin hugburður er broyttur við tíðini, hanga siðbundnir kynsleiklutar við í hugaheiminum hjá fólk og vit knýta enn ávist kyn at ávísum

⁸⁴ Kladda til bræv, ódagfest, eskja 203.5. LBS.

⁸⁵ MH til Petru, 20. jan. 1967, eskja 203 e.1, LBS.

⁸⁶ https://biografiskeksikon.lex.dk/P.V._Glob (desember 2023).

⁸⁷ Samrøða við guðsson Petru (I). Omma hansara, grannakona Petru, fortaldi hetta.

⁸⁸ Hans Andrias varð jarðaður saman við beiggja sínum Janusi í gamla kirkjugarðinum í Havn. Fyrra kona hansara Jutta er eisini jarðað har.

⁸⁹ Sambært heimildarfólkunum (I, II, III, IV).

størvum. Kvinnur hava gjøgnum søguna fingið leiklутin sum hjálpari hjá manninum⁹⁰ og Petra kann ótilvitað vera skrivað inn í savnssøguna við hesum brillum.

Arne Thorsteinsson endar minningarorðini um Petru við orðunum: "Vit, ið fáast við føroysk formminni og føroyska siðsøgu líta við virðing og takksemi aftur á virkið hjá Petru Djurhuus" (Thorsteinsson 1975). Minningarorðið er einasta sjálvstøðuga lýsing av savnsvirkinum hjá Petru Djurhuus, har víst verður á stóra týdningin, hon hevur havt. Talan er tó ikki um prentaða keldu,⁹¹ ið er partur av almennu føroysku savnssøguni.

Mín gransking víslir, at Petru Djurhuus hevði ein týðandi leiklut í nýskipanini og framhaldandi menningini av Føroya forngripagøymslu. Tá Sverri Dahl fekk til uppgávu at skapa grundarlag undir fjølbroytta virkseminum hjá einum nútímans tjóðsavni (Mortensen 2002, s. 16) var eitt grundarlag lagt undir siðsøguliga- og náttúruvíśindaliga økið, ið Petru Djurhuus hevði slóðað fyri.

Sum konservator var høvuðsuppgáva hennara at røkja og umvæla savnsgrípir. Arbeiði hjá Petru var tó víðfevndari enn so. Hon savnaði lutir saman og fekk til vega eitt djórasavn, umframt at hon skrásetti heil gripasøvn. Petru hevði stórt netverk og samstarv við savnsfólk, og leitaði sær áhaldandi nýggja vitan, sum hon framdi í verki. Hon var arbeiðssom, handalig og gjørði nógv av tí praktiska arbeiðinum, men hon var eisini strategur og arbeiddi miðvist við framtíðini í huga. Nógv samband hon knýtti, fekk stóran týdning fyri savnið og drúgva arbeiðið at fáa savnshúsini á Debesartrøð upp at standa og innrættaði vóru avgerandi fyri virksemið frameftir.

Petra er kanska best kend sum kona fólkakæra skaldið Hans Andrias Djurhuus, dóttir og systir fuglakønu Petur og Niels á Botni og hjálparfólk hjá savnsmonnunum M.A. Jacobsen og Sverra Dahl. Alt kendir menn, ið nógv er skrivað um. Søgan um savnskvinnuna Petru Djurhuus er hinvegin ikki skrivað og er henda grein ein roynd at geva nýtt innlit og geva Petru Djurhuus eitt pláss í føroysku savnssøguni.

Bókmentir

- Beck, Peter J. (2012): *Presenting history: Past & Present*. Macmillan Education UK.
- Bourdieu, Pierre (1986): "The Forms of Capital." *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*, pp. 241-258. Ritstjórn J. G. Richardson. New York: Greenwood Press.
- Broholm, H. C. og M. Hald (1935): 'To sprangede Textilarbejder i danske Oldfund'. *Særtryk for aarbøger for Nordisk oldkyndighed og historie*, pp. 29 – 6.

⁹⁰ Kvindehistorie eftir Bente Rosenbeck og Grete Jacobsen:

<https://denstoredanske.lex.dk/kvindehistorie>

⁹¹ Minningarorðini eru lisin inn og vóru send í útvarpinum, sum var vanligt tá.

- Dahl, Sverri; Rasmussen, Jóannes (1953): 'Nólsoyarfundurin'. *Fróðskaparrit 2.bók*. Mentanargrunnur Føroya lögtings, Tórshavn, pp. 45 – 59.
- Degerbøl, Magnus (1940): "Mammalia LXV", part 65 of *The Zoology of the Faroes*, Carlsbergfonden, København, pp. 1 – 132.
- Djurhuus, Djurhuus (1944): 'M. A. Jacobsen og Føroya forngrípagoymsla'. *Varðin*, pp. 110 - 118.
- Djurhuus, Petra (1950): 'Færøernes museum'. *Livet paa Færøerne*. Dansk Kulturforlag, pp. 115 – 144.
- Djurhuus, Petra (1958): 'Føroyskur klædnabúni'. *Føroyar I*. Dansk-Færøsk Samfund, pp. 338 – 358.
- Erritzøe, Johanness (uttan árstal): "Min konservator forretning i København. Et tilbageblik på en svunden tid". House of Bird Research.
- Fon, Sverri (1958): 'Mentanarstovnar'. *Føroyar II*. Keypmannahavn, pp. 56 – 70.
- Hald, Margrethe (1950): *Olddanske tekstiler. Komparative tekstil- og dragthistoriske studier paa grundlag af mosefund og gravfund fra jernalderen*. Nordisk forlag. København.
- Hald, Margrethe (1972): *An Archaeological – Etnological Study Based upon Shoe Finds from the Jutland Peninsula*, The National Museum of Denmark.
- Hansen, Egon (2009): *Nólsoy - søgubrot og fólk 2*. Egið forlag.
- Høgsbro, Kirsten-Elizabeth (1994): 'Kvinder i musealt regi'. *Clios døtre gennem hundrede år – I anledning af historikeren Anna Hudes disputats 1893*. Museum Tusculanums Forlag, Københavns Universitet, pp. 87 – 108.
- Jacobsen, Grethe (1984): 'Kvindehistorie - kvinders historie: en skitse i senmiddelalderlig ramme'. *Fortid og nutid*, 1, pp. 1 – 19.
- Jacobsen, Grete & Rosenbeck, Bente (2023): "Kvindehistorie". Den Store Danske: <https://denstoredanske.lex.dk/kvindehistorie> (11. oktober 2023-útgávan)
- Joensen, Hans Debes (1970): 'Fuglamyndirnar eftir Díðrik á Skarvanesi'. *Fróðskaparrit 18. bók*. Mentanargrunnur Føroya lögtings, Tórshavn, pp. 275 – 300.
- Joensen, Jóan Pauli (1983): 'Um ikki at flyta annan fótin fyrr enn hin stendur tryggur. Ein stutt søgulig lýsing av Føroya Fróðskaparfelag og Fróðskaparsetri Føroya'. *Fróðskaparrit 31. bók*. Mentanargrunnur Føroya lögtings, Tórshavn, pp. 11 – 35.
- Joensen, Jóan Pauli (2004): "Nordisk etnologi og bryllup på Færøerne. To forelæsninger af Jóan Pauli Joensen". Fyrilestrar Minningarsjóður Ásu G. Wright. Þjóðminjasafn Íslands. Reykjavík.
- Joensen, Jóan Pauli (2016): *Eftirmeting av samanleggingini av Søvnum Landsins*. Álit latið landsstýriskinnuni í figgjarmálum 16. november 2016

- Jönsson, L-E., & Nilsson, F. (2017): "Om etnologi och kulturhistoriska metoder". *Kulturhistoria: En etnologisk metodbok.* (Lund Studies in Arts and Cultural Sciences; Vol. 13). Lunds universitet, institutionen för kulturstudier, etnologi.
- Kamban, Hanus (2029): *Hans Andrias. Ein bókmentaliga ævisøga.* Bind I og II. Náttósolin.
- Lerner, Gerda (1975): 'Placing Women in History: Definitions and Challenges'. *Feminist Studies*, Vol. 3, No. ½. pp. 5 – 14.
- Løgtingstíðindi.* Tingsetan 1930. Tórshavn, 1931.
- Løgtingstíðindi.* Tingseta 1931. Tórshavn, 1932.
- Mortensen, Andras (2002): *Føroya fornminnissavn: söga og virksemi;* Lagt til rættis: Andras Mortensen. Føroya Fornminnissavn.
- Petersen, Maria Eide (1982): 'Minningarorð um Niels á Botn'. *Varðin bind 49*, pp. 180 – 185.
- Stoklund, Bjarne (1979): 'Etnologiske lokalstudier'. *Fortid og Nutid XXVIII*, pp. 26-34.
- Thorsteinsson, Arne (1975): 'Søga og virksemi, Føroya Fornminnissavn'. *Mondul nr. 2.* Tórshavn, pp. 3 – 15.
- Rasmussen, Holger (1964): 'Færøsk Kulturhistorie'. *Fortid og Nutid vol. XXII hft. 3/4 Kbh.*, pp. 167 – 174.
- Rasmussen, Holger (1981) 'Færøerne og Dansk Folkemuseum'. *Fróðskaparrit 28 – 29. bók.* Mentanargrunnur Føroya løgtings, Tórshavn, pp. 165 – 174.
- Rasmussen, Stig (1951): 'Harald Falk'. *Varðin, 29. bind*, pp. 51 – 62.
- Salomonsen, Finn (1931): 'Om nogle for Færøerne nye eller sjældne fuglearter'. *Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift, XXV.*, pp. 39 - 44.
- Salomonsen, Finn (1935): 'Nye forekomster af sjældne fuglearter paa Færøerne'. *Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift.* Hæfte 0586, pp. 57 – 66.
- Scott, Joan W. (1986): 'Gender: A Useful Category of Historical Analysis', *American Historical Review*, 91, pp. 1053-1075.
- Scott, Joan W. (2010): 'Gender: Still a Useful Category of Analysis?'. *Saga Journals.* Volume 57, issue 1., pp. 7 – 14.
- Simonsen, Malan (1992): *Bylgjurnar leika í trá.* Føroya Skúlabókagrunnur.
- Welcome to the Faroes* (1972). Føroya ferðamannafelag.

Avísgreinir

- "Fugla- og djórasavn" (1930). Dimmalætting 16. juli, nr. 56, árgangur 53.
- "Føroya Amts Bókasavn" (1931). Dimmalætting 6. mai, nr. 35, árgangur 54.

- “Djórasavn” (1931). Dimmalætting 17. oktober, nr. 82, árgangur 54.
- “Eftirmæli” (1975). Dimmalætting 6. desember, nr. 138, árgangur 98.
- Kletti, Pól á (1998). “Greindu lutir, ið ættin kjósti”. Dimmalætting 17. juli, nr. 132, árgangur 121.
- “Løgtingslög um varðveitslu av fornminnum” (1951). Dagblaðið 15. november, nr. 94, árgangur 17.
- “Løgtingslógin um fornminni” (1951). Dagblaðið 6. desember, nr. 103, árgangur 17.

Keldutilfar

Skjalatilfar í varðveitslu á Tjóðsavninum (TS): Eskja við heitinum “Tilfar frá Petru Djurhuus”. Latið inn í februar 1975. Staðseting: H3-5-B5.

Skjalatilfar í varðveitslu á Landsbókasavninum (LBS): E 203.1, E 203 e.1. E 203 a.2, E 203 a.3, E 203.2, E 203.3, E 203.4, E 203.5.

Skjalatilfar í varðveitslu hjá arvingum (privatsavn): Ein eskja við brøvum, flestøll talmerkt.

Bandað tilfar

Minningarorð um Petru Djurhuus. Arne Thorsteinsson, 4. desember 1975.
Bandasavnið, Kringvarp Føroya.

Munnligar heimildir

Fýra semistrukturerðar samrøður gjørðar í oktober 2023 og januar 2024 við:

I: Guðsson Petru, sum í tíðarskeiðum búði í grannahúsunum undir Pisuvarða og kom nögv inn til hana. (12. oktober 2023).

II: Nólsoying, ið minnist Petru úr Nólsoy og sum kendi familjuna. (25. oktober 2023).

III: Kvinnu, ið leigaði kamar frá Petru undir Pisuvarða, meðan hon gekk í skúla í Havn. (31. oktober 2023).

IV: Systkinapar, ið Petra var ommusystir at. Serliga eldri beiggin kom nögv inn til Petru. (11. januar 2024).